

Arbetsrapport 97-67s

Växeverkan i miljökonsekvens- bedömningen i fråga om slutförvaret av använt kärnbränsle

Allmänna möten vid utarbetandet
av bedömningsprogrammet

Antti Leskinen

Jari Paldanius

Juha-Pekka Turunen

Diskurssi Oy

December 1997

POSIVA OY

Mikonkatu 15 A, FIN-00100 HELSINKI, FINLAND

Tel. +358-9-2280 30

Fax +358-9-2280 3719

Arbetsrapport 97-67s

Växeverkan i miljökonsekvens- bedömningen i fråga om slutförvaret av använt kärnbränsle

Allmänna möten vid utarbetandet
av bedömningsprogrammet

Antti Leskinen

Jari Paldanius

Juha-Pekka Turunen

Diskurssi Oy

December 1997

UPPHOVS-
ORGANISATION

Diskurssi Oy
PB 522
(Gökgränd 3-5 M)
00101 HELSINGFORS

UPPDRAGSGIVARE

Posiva Oy
Mikaelsgatan 15 A
00100 HELSINKI

BESTÄLLNINGS-
NUMMER

9752 / 97 / VM

UPPDRAGSGIVARENS
KONTAKTPERSON

Ing. Veli-Matti Ämmälä

Posiva Oy

KONSULTENS
KONTAKTPERSON

AFM Juha-Pekka Turunen

Diskurssi Oy

ARBETSRAPPORT -97-67 s

VÄXELVERKAN I MILJÖKONSEKVEN-
BEDÖMNINGEN I FRÅGA OM SLUTFÖRVARET AV
ANVÄNT KÄRNBRÄNSLE
Allmänna möten vid utarbetandet av
bedömningsprogrammet

UTARBETATS AV

Antti Leskinen
AFT

Jari Paldanius
AFM

Juha-Pekka Turunen
AFM

GRANSKATS AV

Lasse Tallskog
AFM

ÖVERSATT TILL
SVENSKA AV

Veijo Kiuru

Kiurunkäännös

I Posivas arbetsrapporter behandlas pågående eller oavslutade arbeten. De presenterade resultaten är preliminära.

I rapporten presenterade slutsatser och åsikter är författarens egna och behöver nödvändigtvis inte sammanfalla med Posiva Oy:s.

VÄXELVERKAN I MILJÖKONSEKVENSBEDÖMNINGEN I FRÅGA OM SLUTFÖRVARET AV ANVÄNT KÄRNBRÄNSLE

Allmänna möten vid utarbetandet av bedömningsprogrammet

SAMMANDRAG

Då utarbetandet av miljökonsekvensbedömningsprogrammet i fråga om slutförvaret av använt kärnbränsle pågick, anordnade Diskurssi Oy på eventuella slutförvaringsorter en serie möten för medborgarna. På varje ort (Euraåminne, Lovisa, Äänekoski och Kuhmo) arrangerades två möten för allmänheten samt två möten avsedda främst för organisationernas representanter.

Huvudmålet med dessa tillfällen var att samla in de synpunkter som medborgarna och intressegrupperna hade om projektet och dess planering. Andra målsättningar var att informera om projektet och dess planering, att förstärka kontakten mellan Posiva Oy och kommuninvånarna, att föra en öppen offentlig diskussion om projektet och dess verkningar samt att säkerställa att planeringen upplevs acceptabel.

Mötenas teman var att informera om projektet och om MKB-förfarandet, diskutera projektets alternativ, insamla deltagarnas synpunkter angående verkningarna samt vikten av att utreda dem. Dessutom ingick en kartläggning av deltagarnas önskemål när det gäller informationen och deltagandet under bedömningen.

I fråga om projektets alternativ uppstod diskussion främst kring valet mellan dessa fyra alternativa förvarsorter samt fortsatt mellanlagring.

Det som mest tycktes oroa folk var strålningsriskerna vid eventuella olyckor under transport och inkapsling samt efter att grottssystemet har stängts. Folk betonade också vikten av att utreda strålningseffekterna under transport och inkapsling i normal situation. Övriga hälsoeffekter och verkningar i naturen väckte mindre diskussion och de ansågs inte heller lika viktiga att utreda.

Att verksamhetsförutsättningarna för företag blir bättre, antalet arbetsplatser ökar och skatteintäkterna till kommunen ökar ansåg medborgarna speciellt som ekonomiskt positiva effekter. Å andra sidan hystes misstankar om att projektet kan riskera sådana näringar som baserar sig på traktens rena natur och ekologiska förhållanden.

Vid sidan av ekonomiska följder samt natur- och hälsoeffekter var inverkan på ortens image, atmosfär, befolkningsstruktur samt invånarnas rädslor och osäkerhet sådana teman som kom fram under diskussionerna.

Rätt många framförde en önskan att andra instanser förutom Posiva, även sådana som ställer sig kritiskt till projektet, skulle delta i informationsanskaffningen och bedömningen av projektet. Många tyckte att kretsen av de deltagande borde vara större än i dag: speciellt ville man i större grad nå ungdomar, invånare i grannkommunerna samt dem som bor längs transportrutterna.

Nyckelord: slutförvar av använt kärnbränsle, miljökonsekvensbedömning, partecipatorisk planering, medborgardeltagande, allmänt möte

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammandrag

1. INLEDNING.....	5
2. INTERAKTIONSARRANGEMANG	5
2.1. Målsättningar och beskrivning	5
2.2. Feedback och utvärdering	8
3. SYNPUNKTER SOM FRAMFÖRDES VID MÖTEN	12
3.1. Synpunkter angående alternativ.....	12
3.2. Synpunkter angående följdverkningar.....	12
3.3. Synsätt angående planeringsprocessen.....	22
3.4. Andra frågor som dykt upp.....	26
4. SAMMAMFATTNING	27
BILAGOR	
1. Datumen för möten	30
2. Feedbackblanketter.....	31
3. Mötesfeedbackbilaga.....	34
4. Frågor där deltagarna ville ha ytterligare upplysningar	40
5. Utvärderingsblanketten angående effekternas betydelse.....	43

1. INLEDNING

Processen kring miljökonsekvensbedömningen (MKB) i fråga om slutförvaret av använt kärnbränsle inleddes på sensommaren 1997 i och med att man startade förberedelserna för miljökonsekvensprogrammet. Eftersom det är frågan om ett projekt vars effekter bär långt in i framtiden, och som på många elementära sätt är mycket konfliktladdat, ingick man ett intensivt samarbete med medborgarna redan i det skede då bedömningsprogrammet utarbetades.

Samarbetet mellan Posiva Oy och Diskurssi Oy inleddes med att Diskurssi ordnade en två-dagars kurs i partisipatorisk planering, 27-28.5.1997, för Posivas personal. I utbildningen deltog främst medlemmarna i projektgruppen samt de ansvariga för lokalbyråerna från alla planerade fyra deponeringsorter. I utbildningen tog man upp teman som målsättningar med växelverkan, planering och organisering av interaktionsprocessen och enskilda möten, insamling av feedback samt utvärdering och utveckling av interaktionsarrangemangen.

Efter utbildningen beställde Posiva av Diskurssi en plan med avsikt att genomföra interaktionsarrangemangen i samband med miljökonsekvensbedömningen. Planen blev färdig den 4 juli 1997. Interaktionsplanen preciserades i samarbete med Posiva. På basen av planen anordnade Diskurssi i september, oktober och november i Euraåminne, Lovisa, Äänekoski och Kuhmo en serie möten för allmänheten och för diskussionsgrupperna. Denna rapport är ett sammandrag av dessa möten och de synpunkter som presenterades på dem.

Posiva har informerat och samarbetat med de planerade deponeringsorterna och deras invånare ungefär lika länge som man har haft planer på att slutförvara kärnavfallet på orterna. I och med att bedömningsprogrammet utarbetades fortsatte Posiva informera och samarbeta vid sidan av de möten som anordnades av Diskurssi. Samarbets- och uppföljningsgrupper som bestod av kommunala beslutsfattare och tjänsteinnehavare fortsatte med sin verksamhet i alla kommuner. Posivas representanter fortsatte med sina besök vid gruppmöten för enskilda organisationer och föreningar. Om projektet och MKB-förfarandet informerades bl.a. genom MKB-broschyrer som delades ut till hushållen.

2. INTERAKTIONSARRANGEMANG

2.1. Målsättningar och beskrivning

MÅLSÄTTNINGAR

Den grundläggande målsättningen för de möten som arrangerades av Diskurssi blev att samla in synpunkter om projektet och dess planering för att kunna genomföra en miljökonsekvensbedömning. Andra målsättningar var att:

- informera om projektet och planeringsprocessen (speciellt om möjligheterna att delta)
- skapa och förbättra kontakten mellan Posiva och kommuninvånarna
- få stöd till bedömningsprogrammet och MKB-processen
- föra öppen offentlig diskussion om projektet och dess effekter.

Målsättningen med dessa möten var inte att systematiskt jämka konflikter. Visserligen var en tanke att med hjälp av mötena kunna minska sådana meningsskiljaktigheter som beror på bristfälliga kunskaper, fördomar eller bristen på tillfällen att föra en konstruktiv debatt.

ANSVAR FÖR GENOMFÖRANDET

Diskurssi svarade för arrangemangen förutom informationen, där ansvaret låg hos Posiva. Vid Diskurssi var det teamet Antti Leskinen, Jari Paldanius och Juha-Pekka Turunen som stod för arbetet. Hela teamet stod för planeringen av mötena. Juha-Pekka Turunen var ordförande i Euraåminne och Lovisa, Jari Paldanius var ordförande i Äänekoski och Antti Leskinen var ordförande i Kuhmo. Vid alla möten hade en andra gruppmedlem hand om de tekniska arrangemangen och spelade in och registrerade de framförda synpunkterna. Outi Myatt-Hirvonen översatte vid mötena i Lovisa alla anföranden till finska och svenska. Tillika översatte hon allt material som användes och delades ut vid mötena till svenska.

MÖTESGÅNGEN

På varje ort arrangerades först ett allmänt möte, därefter två diskussions- och samarbetsmöten för organisationernas och föreningarnas representanter samt avslutningsvis ett allmänt möte. Mötena ordnades under tiden 22.9 - 6.11.97 så, att i allmänhet en vecka hann gå mellan mötena på varje ort (mötesdatumerna presenteras i bilaga 1). Dessa fyra möten arrangerades i huvuddrag i likadan form på varje ort:

(1) Det första allmänna mötet:

- Information om projektet och MKB-förfarandet och möjligheterna att delta i samband med det. Deltagarna hade möjlighet att ställa frågor.
- Deltagarna framförde idéer om de eventuella positiva och negativa effekterna av projektet som skulle beaktas i utvärderingen. Därtill diskuterade man kort även alternativ som borde tas fram i miljökonsekvensbedömningen.

(2) Det första mötet för diskussionsgruppen:

- En kortare information än vid det allmänna mötet om projektet och MKB-processen i samband med det. Deltagarna hade möjlighet att ställa frågor.
- Presentation av de synpunkter som kommit fram på det första allmänna mötet på orten. Mera detaljerad diskussion på basen av dessa kring några av de mest centrala teman angående effekterna.

(3) Det andra mötet för diskussionsgruppen:

- Sammandrag av diskussionerna vid tidigare möten på alla fyra orter. De effekter som kommit fram i diskussionerna hade sammanställts i 17 grupper.
- Deltagarna fyllde i en blankett där man ville veta vilka effekter i enlighet med fördelningen ovan som de ansåg att MKB speciellt borde koncentrera sig på. Resultaten presenterades för alla och en gemensam diskussion fördes.
- Diskussion om effekterna i så fall att mellanlagringen av använt kärnbränsle fortsätter eller om projektet inte blir aktuellt på orten.
- Diskussion om hur deltagarna ansåg att informationen och deltagandet under fortsatt MKB-process borde anordnas.

(4) Det andra allmänna mötet:

- Sammandrag av tidigare diskussioner.
- Deltagarna fyllde i en blankett där man ville veta vilka effekter i enlighet med fördelningen ovan som de ansåg att miljökonsekvensbedömningen speciellt borde koncentrera sig på. Resultaten presenterades inför alla och en gemensam diskussion fördes.
- Diskussion om hur deltagarna ansåg att informationen och deltagandet under fortsatt MKB-process borde anordnas.

- Särskild "frågetimme", där Posivas representanter (i Lovisa även IVO:s representant och i Kuhmo representant för strålskyddscentralen) svarade på deltagarnas frågor.

De flesta diskussionerna inleddes med en idékläckning, som ofta föregicks av den diskussion i "snackgrupper" om två eller tre personer. Huvudpunkterna från nästan alla diskussioner samlades in i förteckningar över nyckelord eller "mind maps" på väggarna så att alla kunde se dem.

Vid alla möten delades ut en blankett, där deltagarna kunde bokföra sådana synpunkter som de antingen varken ville eller kunde presentera offentligt. Det var möjligt att lämna in blanketten efter mötet eller sända den till Diskurssis adress som angavs på blanketten. Kuvert för feedback delades ut vid några möten med diskussionsgruppen. Vid det allmänna mötet och diskussionsgruppens andra möte delades ut en feedbackblankett angående mötesarrangemang. Dessa samlades in till slut.

En medlem för Diskurssis team fungerade vid varje möte som ordförande medan en andra medlem vid behov registrerade de presenterade synpunkterna på papper på väggarna. Posiva hade en ringa roll vid mötena eftersom målet var att för medborgarna skapa ett så neutralt, objektivt och effektivt tillfälle som möjligt att uttrycka sin åsikt. Posivas representanter presenterade vid behov projektet och dess planering i all korthet. De svarade även på frågor angående projektet och dess planering och vid de flesta mötena hade man reserverat tid för detta (15 - 60 min).

DELTAGARNA

De allmänna mötena var öppna för alla. En representant för varje organisation eller förening fick delta i diskussionsmötena. Organisationerna och föreningarna valde själva sina representanter. Antalet medborgare vid de allmänna mötena var 17 - 70 och i diskussionsgrupperna 5 - 24.

Trots att vi inte ville begränsa deltagarna regionellt genomfördes mötena så att de på bästa sätt betjänade invånarna i kommunen och grannkommunerna. Det var också främst invånare för vederbörande kommuner som deltog i mötena - det var bara ett fåtal representanter från grannkommunerna. Uppenbarligen fanns det inga representanter för nationella organisationer. En del av deltagarna från diskussionsgrupperna deltog även i de allmänna mötena. I det andra mötet för diskussionsgruppen och i det andra allmänna mötet deltog på alla orter även sådana personer som inte hade deltagit i de tidigare mötena.

Deltagarna var för det mesta i medelåldern eller äldre. Mycket få unga vuxna och framför allt ungdomar var på plats. Majoriteten av deltagarna i alla möten var manlig. I alla möten deltog såväl tydliga anhängare av som motståndare till projektet.

Tidningsreportrar och fotografer deltog i nästan alla möten.

Posivas projektgrupp och lokalbyrå hade sina representanter vid varje möte. I några allmänna möten deltog även representanter för Posivas ledningsgrupp. Forskaren som ansvarade för utvärderingen av MKB:s sociala verkningar deltog i två möten i Kuhmo.

Två forskare från Tammerfors universitet som arbetar inom JYT-projektet som finansieras av handels- och industriministeriet deltog i varje möte. De utvärderade arrangemangen för växelverkan och analyserade diskussionerna vid möten. Resultaten från detta kommer att publiceras i en separat rapport. Teollisuuden Voima Oy:s representant deltog i ett möte i Euraåminne och Imatran Voima Oy:s representant deltog i två möten i Lovisa. En repre-

sentant från handels- och industriministeriet deltog i det första allmänna mötet i Kuhmo.

RAPPORTERING

Alla diskussioner vid mötena inbandades. Då nyckelord inte registrerades på papper på väggarna gjorde man skriftliga anteckningar under diskussionerna. Från varje möte sammanställdes två promemorior: den ena angående arrangemangen och responsen kring mötet och den andra angående de presenterade synpunkterna. Promemoriorna lämnades omedelbart efter mötena till Posivas projektgrupp. De skickades även till den forskare som arbetade med utvärderingen av MKB:s sociala verkningar samt till de ovannämnda forskarna inom JYT-programmet vid Tammerfors universitet. Forskarna vid Tammerfors universitet fick även kopior av mötenas feedbackblanketter.

Vid diskussionsarbetsgruppens andra möte och det andra allmänna mötet presenterades responsen från de tidigare mötena på orten i den form som deltagarna hade antecknat den i sina blanketter. För dessa tillfällen hade man också samlat in tidningsartiklarna angående tidigare möten på alla orter.

En utställning om Posivas projekt och dess MKB-förfarande var öppen i samband med nästan varje möte. Posivas representanter var hela tiden på plats och svarade på frågorna.

2.2. Feedback och utvärdering

ALLMÄNHETENS FEEDBACK ANGÅENDE MÖTEN

Vid de allmänna mötena och vid de andra samarbetsmötena insamlades blanketter med deltagarnas mötessynpunkter. Blankettmodellerna presenteras i bilaga 2. På varje blankett ställdes öppna frågor om vad deltagarna ansåg ha lyckats vid mötena, på vilket sätt mötena kan utvecklas och om vilka saker de vill ha mera information. De ordagranna svaren på de två första frågorna har samlats in i bilaga 3. Svaren på den sista frågan har sammanställts i bilaga 4. Vid några möten samlades deltagarnas synpunkter in med hjälp av en feedbackdiskussion.

På alla fyra orter var feedbacken i stora drag likadan. Deltagarna tycktes vara nöjda med mötena. Ett speciellt tack fick det smidiga, aktiverande och opartiska sättet att leda mötena samt att synpunkterna bokfördes omsorgsfullt och förmedlades vidare. Det kanske mest vanliga problemet tycktes vara att inte så mycket faktisk information om projektet och dess verkningar delades ut vid mötena.

- Mötena i allmänhet, och ledningen av idéer och diskussioner speciellt, ansågs vara opartiska. Ett tack fick den omständigheten, att alla fick lika möjlighet att föra fram sin åsikt och att olika synpunkter fick en opartisk behandling. Diskussionsandan fick beröm för att vara trivsamt, så att även blygare personer vågade presentera sin åsikt. I några kommentarer framfördes kritik mot att projektets aktiva motståndare fick alltför mycket tid att föra fram sina synpunkter.
- I flera svar ansågs det positivt att även "besvärliga" inlägg, t.ex. aggressiva och provokatoriska eller långa togs emot lugnt och i konstruktiv anda.
- Ordförandens förmåga att aktivera diskussionen fick beröm. Å andra sidan efterlyste man ett mer provokativt grepp av ordföranden för att aktivera diskussionen.

- Speciellt i de senare mötena önskade man mer diskussion mellan de olika parterna. Man ansåg att man alltför mycket hade koncentrerat sig på att ensidigt samla in deltagarnas synpunkter. Å andra sidan tyckte många att det var bra att Posiva inte deltog i diskussionerna.
- Kritik framfördes mot att vaga synpunkter eller felaktiga uppgifter i folks inlägg inte nämnvärt korrigerades. Detta ansågs vara ett problem främst därför att missuppfattningarna på sätt och vis härigenom fick ett "tyst godkännande".
- De tekniska arrangemangen och det allmänna flytet under mötena fick beröm nästan i alla blanketter. Att deltagarnas synpunkter bokfördes öppet i form av nyckelord tyckte många var bra. I Lovisa ansågs det allmänt positivt att mötena leddes på båda inhemska språken, trots att tvåspråkigheten i avsevärd grad gjorde frågornas behandling långsammare. Vid vissa möten hördes inläggen dåligt.
- I Lovisa kritiserades mötesarrangemangen av en medlem i folkrörelsen mot projektet i två avseenden:
 - a) Posivas representanter borde inte delta i mötena eftersom många människor hyser misstankar mot Posiva och Posivas närvaro riskerar neutraliteten av mötena. Några människor kanske undviker att framföra negativa ställningstaganden mot projektet i Posivarepresentanternas närvaro.
 - b) Inkallelsemetoden till diskussionsgruppens möten var dålig. Inkallelsen till organisationerna var misslyckad: det räcker inte med att organisationerna får endast en representant i arbetsgruppen eftersom det inom organisationerna ofta råder flera olika synpunkter.

Senare togs samma frågor upp av medborgargruppen i Kuhmo som är mot projektet. Såväl i Lovisa som i Kuhmo publicerades kritiken i tidningarna. Dessutom väckte dessa medlemmar i medborgargrupperna som är emot projektet misstankar om huruvida Diskurssi agerar opartiskt med hänvisning till att Posiva står för kostnaderna av arrangemangen. Även många andra deltagare ansåg att flera representanter för organisationer och föreningar i fortsättningen borde kunna delta i diskussionsgruppens möten. Visserligen betonade många den omständigheten att arbetsgruppen inte får bli så stor att en meningsfull diskussion riskeras. Andra samtyckte inte till kritiken mot Posivarepresentanternas deltagande i mötena och inte heller i fråga om Diskurssis opartiskhet. Diskurssis team bemötte den framförda kritiken och misstankarna om opartiskhet med inlägg i tidningarna på bägge orterna.

- I kommentarerna förundrade sig folk över det lilla deltagarantalet vid mötena och önskade att flera skulle delta. Speciellt ville man att ungdomarna och de kommunala beslutsfattarna, t.ex. fullmäktige, skulle delta. Representanter för media önskades till sådana möten där de inte fanns på plats.
- Att diskussionerna från de tidigare mötena presenterades och betydelsen av effekterna utvärderades med blankettutfrågningen ansågs vara positivt.
- Flera deltagare önskade mer information om projektet och dess planering. Vissa kommentarer efterlyste mera fakta vid sidan av medborgarnas åsikter. Önskemål framfördes t.ex. om föreläsningar och intressant åskådningsmaterial, t.ex. diabilder. Även deltagande av utomstående expertis ansågs önskvärt.

ARRANGÖRERNAS EGNA OMDÖMEN OM MÖTENA

- Den grundläggande målsättning med mötena, att samla in medborgarnas synpunkter för att användas i miljökonsekvensbedömningen, uppfylldes väl. I mötena deltog en synnerligen mångsidig skara av människor. Det kanske största problemet i detta hänseende var att bara mycket få ungdomar och unga vuxna deltog i mötena. Det lyckades att leda mötena på ett sådant sätt, att de flesta synpunkterna kom fram på ett effektivt sätt. Att synpunkterna registrerades på papper på väggen och diskussionerna från de tidigare mötena refererades fungerade som framåtdrivande faktorer för diskussionen och uppmuntrade framförandet av nya idéer och synsätt.
- Mötena var aktiverande och objektiva fora för diskussion. De tycktes representera ett nytt sätt att föra diskussion om projektet och som sådana hade de eventuellt en effekt på den fortsatta diskussionen om projektet på orterna. Med hjälp av mötena kunde man åtminstone i viss mån minska sådana konflikter som baserar sig på fördomar och öppna blockerade diskussionskontakter. Mot slutet borde mötena kanske i större grad ha koncentrerats på att stödja diskussionen mellan de olika parterna - t.o.m. på bekostnad av insamling av synpunkter och idéer.
- Deltagarna skulle kanske ha behövt mera information om projektet, dess planering och effekter. Till exempel "frågetimmen" i slutet av det andra allmänna mötet tycktes verkligen vara på sin plats. Denna gång led informationen eventuellt på bekostnad av insamling av synpunkter och idéer.
- Mötena och diskussionerna vid dem behandlades i förhållandevis stor grad av pressen. Detta kompenenserade för sin del det faktum, att flera möten hade relativt få deltagare.
- En helhet med fyra möten var förhållandevis väl fungerande. Det var naturligt att inleda med ett allmänt möte och fortsätta i mindre diskussionsgrupp. Det som tycktes fungera relativt bra var att de tidigare diskussionerna refererades som utgångspunkt för senare möten: först en allmän diskussion i större församling, därefter mer detaljerad behandling av viktiga teman i mindre grupp och till slut en sortering av de viktigaste frågorna från de mindre viktiga. Två allmänna möten i det skede då programmet ännu utarbetades var emellertid kanske för mycket. Många människor orkar inte och anser det inte heller vara nödvändigt att delta i alltför många möten, speciellt när det i detta skede först är frågan om en liten del av planeringen. När samma frågor dessutom behandlades både i det andra mötet med diskussionsarbetsgruppen och i det andra allmänna mötet förekom det i fråga om vissa deltagare onödig upprepning.
- De tekniska arrangemangen och mötesledningen tycktes fungera bra.
- Att sammanställa varje mötesfeedback för sig var viktigt med tanke på mötenas utveckling. Visserligen borde feedback ha samlats systematiskt vid alla möten - nu lät man bli att samla in informationen vid vissa. De allmänna, öppna frågorna i responsblanketterna tycktes fungera rätt bra. Diskussionerna utgjorde ett komplement till blanketterna.
- Att detaljerat bokföra synpunkter som framförts vid mötena samt att sammanställa informationen angående mötesförloppet genast efter mötet var viktigt, om än onekligen rätt mödosamt. På detta sätt kunde man säkert anteckna frågorna och de framförda synpunkterna kunde omedelbart förmedlas till planerarna.
- Med hänsyn till deltagarnas motivation och processens trovärdighet tycktes det vara av vikt att man kunde visa deltagarna, att de synpunkter som de framlagt verkligen blir för-

stådda, antecknas och förmedlas vidare. Därför var det viktigt att banta diskussionerna, att diskussionerna antecknades i nyckelord till allas påseende, att diskussioner från föregående möten refererades, att diskussionerna presenterades i pressen och att synpunkterna skulle komma att sammanställas i en bilaga till utvärderingsprogrammet.

- Det är viktigt att människorna kan lita på opartiskheten hos den instans som anordnar interaktionen. Vi tycks ha nått förtroende, trots att det faktum att Posiva stod för kostnaderna väckte vissa misstankar. Ingen ifrågasatte opartiskheten i ledningsarbetet för själva mötena - tvärtemot gav många beröm uttryckligen för mötenas opartiskhet.

3. SYNPKTER SOM FRAMFÖRDES VID MÖTEN

I detta kapitel har vi samlat temavis de synpunkter som gäller projektets alternativ, verkningar och planeringsprocessen som framfördes vid alla möten. Synpunkterna har i stora drag antecknats i den form som de framfördes vid möten: som påståenden, förslag, önskemål, idéer och frågor. Synpunkterna har försetts med citationstecken "•" för att de skall kunna skiljas från rapportförfattarnas egna tolkningar. Omfattningen av understöd till de olika synpunkterna har inte tagits fram på något sätt; varje framförd åsikt kan representera en eller flera personers opinion. Två motsatta åsikter separeras från varandra med tecknet \leftrightarrow . Diskussionen på de olika orterna specificeras enbart till den delen där det finns klara skillnader.

3.1. Synpunkter angående alternativ

- Det är inte bra att sprida kärnavfallsteknologi ut på nya orter. På de nuvarande orterna har folk redan vant sig vid kärnteknologin. Avfallet borde behandlas i Lovisa och Euraåminne, i det fall att det kan göras på ett säkert sätt. Det är fel att en ort måste ta hand om utsocknes avfall.
- Man skall reda ut, huruvida mängden avfall kan bli större än vad man har förutsett. Man kanske kommer att bygga till kärnenergi som producerar mera avfall. Är det möjligt att kärnavfall från andra länder importeras till Finland? Kan EU-medlemskapet göra att avfallsimporten till Finland börjar? Om det blir möjligt att importera avfall, måste effekterna utredas. Till exempel transporterna kan medföra ökade risker. Effekterna av ökade avfallsmängder skall utredas.
- Man skall reda ut hurdana följdverkningar och omkostnader som uppstår om avfallet av en eller annan orsak flyttas ut efter att grottssystemet har stängts.
- Om kärnkraftverken stängs innebär det mindre avfall och även mindre behov till slutförvar.
- Mellanlagringsalternativet skall utvärderas inom ramen för MKB. Mellanlagringen är ett bra alternativ eftersom avfallet kan övervakas och man får mera tid för att utveckla alternativ för behandlingen och/eller slutförvaret. Mellanlagringen är ett dåligt alternativ eftersom det medför kontinuerliga omkostnader och avfallet är utsatt för politiska omvälvningar (t.ex. krig), sabotage, misstag och andra mänskliga olyckskällor, t.ex. sjukdomsepidemier.
- Möjligheter till nyttoanvändning av avfallet borde utredas.
- Man borde utreda möjligheten att deponera avfallet i övergivna gruvor.
- Man borde utreda möjligheten att slutförvara det förbrukade kärnbränslet i Lappland långt borta från bebyggelsen. I så fall borde man anlägga ett speciellt industrisamhälle för att ta hand om slutförvaringen.
- Beslutet borde fattas i dag; ansvaret borde inte överföras på kommande generationer.
- Undersökningarna i bergsgrunden skall göras först och den slutliga orten skall väljas först efter det.

3.2. Synpunkter angående följdverkningar

Diskussionen angående följdverkningar disponeras här i 17 grupper. Dispositionen är den samma som användes i samband med frågan, vilken av följdverkningarna deltagarna ansåg att var speciellt angeläget att reda ut. Övriga frågor angående följdverkningarna har samlats i slutet av kapitlet under rubriken "Andra synpunkter på effekterna och utredningen av dem".

I samband med varje grupp om följdverkningar finns en tabell med resultaten från ovan nämnda enkät där man frågade, hur viktigt människorna ansåg det vara att utreda de olika följdverkningarna. Enkäten gjordes vid diskussionsgruppens andra och det andra allmänna mötet. Enkätblanketten presenteras i bilaga 5. Resultaten specificeras för varje ort och möte för sig. Den första siffran vid varje sifferserie (t.ex. 28 % (4/19) anger den procentuella andelen av alla svaranden som angav svarsalternativet i fråga. Den första siffran inom parentes

anger antalet personer som svarade på punkten i fråga vid första mötet för arbetsgruppen medan den andra siffran anger antalet svar vid andra allmänna mötet.

Enkäten är förenad med flera osäkerhetsfaktorer och felkällor:

- Resultaten representerar en rätt liten människogrups synpunkter.
- Olika personer kan ha förstått innehållet i de olika verkningsgrupperna på olika sätt. Denna felmöjlighet minskas sannolikt av det faktum, att innan blanketterna ifylldes presenterades diskussioner angående följdverkningarna vid tidigare möten grupperade enligt de 17 effektgrupperna på blanketten.
- Ordförandens sätt att presentera diskussionen angående verkningsgrupperna innan blanketterna ifylldes kan ha påverkat svaren.
- Olika personer kan ha förstått svarsalternativen (mycket viktigt, ganska viktigt...) och deras interna relationer på olika sätt. T.ex. några svarande hade angett vid alla verkningsgrupper punkten "mycket viktigt".

På grund av osäkerhetsfaktorerna och felkällorna är det möjligt att enbart dra allmänna slutsatser på basen av resultaten. Resultaten torde främst ange, hurdana verkningar som anses vara ytterst viktiga på respektive orter samt hurdana följdverkningsverkningar folk är tämligen överens eller inte alls överens om att de är viktiga att utreda.

HÄLSOEFFEKTERNA UNDER BYGGNADS- OCH DRIFTSSKEDET (EXKLUSIVE STRÅLNINGSEFFEKTER)

- Buller och olycksfall.
- Verkningarna av tunnelsprängningsarbetet. Förorsakar arbetet buller eller damm som kan störa den omgivande bebyggelsen? Vilka effekter har de lösliga ämnen i det sprängda materialet?
- Olycksfallsrisken på grund av den ökande trafiken och trafikbullrets verkan på bebyggelsen.
- Hälsoeffekter på grund av ellinjer som anläggningen kräver.
- Rädsla och osäkerhet kan även förorsaka konkreta olägenheter för hälsan.
- Projektet möjliggör ett effektiviserat befolkningsskyddsarbete.
- Icke strålningsrelaterade hälsoverkningsverkningar för de anställda vid anläggningen.

		<i>mycket viktigt</i>	<i>ganska viktigt</i>	<i>inte viktigt</i>	<i>jag vet inte</i>
<i>Euraåminne</i>	50	28 % (3/11)	52 % (6/20)	20 % (1/9)	0 % (-/-)
<i>Lovisa</i>	26	30 % (2/6)	62 % (4/12)	4 % (1/-)	4 % (-/1)
<i>Åänekoski</i>	30	27 % (1/7)	50 % (2/13)	23 % (2/5)	0 % (-/-)
<i>Kuhmo</i>	34	24 % (4/4)	35 % (5/7)	41 % (7/7)	0 % (-/-)
SAMMANLAGT 140		27 % (38)	49 % (69)	23 % (32)	1 % (1)

VERKNINGARNA I NATUREN UNDER BYGGNADS- OCH DRIFTSTIDEN

- Sprängningsarbetets, byggandets och trafikbullrets verkningar på faunan i området. Hur vägarna och trafiken påverkar djurens rörlighet. Hur återspeglas dessa effekter på djuren vidare i jakten?
- Hur eventuella ändringar i grundvattennivån påverkar naturen.
- Hur byggandet (bl.a. vägarna) påverkar ytvattenströmningarna.
- Landskapsmässiga verkningar. Stenmaterial för byggande fås på landskapsvänligt sätt eftersom dagbrott inte behövs.
- Vilken effekt har det på naturen att ett så här stort område reserveras för industriellt bruk? Kommer anläggningen att till exempel jaga bort skygga djur eller hindra djurens rörlighet?

- Verkningarna på naturen skall anpassas efter dagens tillstånd i naturen. Därför skall man utreda hurdan det naturliga tillståndet på området är. Kivetty i Äänekoski är <->är inte vildmarksaktig.

		<i>mycket viktigt</i>	<i>ganska viktigt</i>	<i>inte viktigt</i>	<i>jag vet inte</i>
<i>Euraåminne</i>	50	34 % (4/13)	60 % (6/24)	6 % (-/3)	0 % (-/-)
<i>Lovisa</i>	25	72 % (5/13)	20 % (1/4)	8 % (-/2)	0 % (-/-)
<i>Äänekoski</i>	30	60 % (4/14)	30 % (1/8)	10 % (-/3)	0 % (-/-)
<i>Kuhmo</i>	33	39 % (8/5)	27 % (5/4)	34 % (3/8)	0 % (-/-)
SAMMANLAGT	138	48 % (66)	38 % (53)	14 % (19)	0 % (0)

STRÅLNINGENS VERKNINGAR I NORMAL SITUATION UNDER TRANSPORT OCH BEHANDLING AV ANVÄNT BRÄNSLE

- I vilken grad skall hälsan hos den personal som arbetar med transport och inkapsling kontrolleras och vårdas?
- Kommer transport och behandling av läckande bränslestavar i normal situation att öka strålningen?

		<i>mycket viktigt</i>	<i>ganska viktigt</i>	<i>inte viktigt</i>	<i>jag vet inte</i>
<i>Euraåminne</i>	50	66 % (5/28)	28 % (3/11)	6 % (2/1)	0 % (-/-)
<i>Lovisa</i>	25	64 % (5/11)	28 % (2/5)	8 % (-/2)	0 % (-/-)
<i>Äänekoski</i>	29	62 % (3/15)	31 % (2/7)	7 % (-/2)	0 % (-/-)
<i>Kuhmo</i>	34	62 % (13/8)	26 % (2/7)	12 % (1/3)	0 % (-/-)
SAMMANLAGT	138	64 % (88)	28 % (39)	8 % (11)	0 % (0)

OLYCKOR VID TRANSPORT AV ANVÄNT KÄRNBRÄNSLE SOM ÖKAR STRÅLNINGSRISKEN

- Verkningarna och riskerna inom såväl landsvägs-, järnvägs- och sjötransporterna.
- Om vägnätet inte håller ökar olycksrisken.
- Effekterna av eventuellt krig, sabotage, demonstrationer och annan motsvarande störande verksamhet samt hur mänskliga misstag påverkar olycksriskerna.
- Hållbarheten hos transportcontainramana vid olycksfall.
- De speciella riskerna med transporter av läckande bränslestavar.
- Alternativ som minskar transportbehovet minskar samtidigt riskerna med transporterna. Sådana alternativ är fortsatt mellanlagring på de nuvarande kärnkraftsorterna och slutförvaring av kärnbränslet på nuvarande kärnkraftsorter.

		<i>mycket viktigt</i>	<i>ganska viktigt</i>	<i>inte viktigt</i>	<i>jag vet inte</i>
<i>Euraåminne</i>	50	78 % (8/31)	20 % (2/8)	2 % (-/1)	0 % (-/-)
<i>Lovisa</i>	26	81 % (7/14)	8 % (-/2)	11 % (-/3)	0 % (-/-)
<i>Äänekoski</i>	30	90 % (4/23)	10 % (1/2)	0 % (-/-)	0 % (-/-)
<i>Kuhmo</i>	33	67 % (12/10)	30 % (4/6)	3 % (-/1)	0 % (-/-)
SAMMANLAGT	139	78 % (109)	18 % (25)	4 % (5)	0 % (0)

OLYCKOR SOM VÄLLAR STRÅLNINGSRISKER VID INKAPSLINGSSKEDET

- De speciella riskerna i inkapslingen av läckande bränslestavar.
- Hur krig, sabotage, demonstrationer och annan motsvarande störande verksamhet samt mänskliga misstag påverkar olycksriskerna.

		<i>mycket viktigt</i>	<i>ganska viktigt</i>	<i>inte viktigt</i>	<i>jag vet inte</i>
<i>Euraåminne</i>	50	76 % (8/30)	24 % (2/10)	0 % (-/-)	0 % (-/-)
<i>Lovisa</i>	25	60 % (5/10)	32 % (1/7)	8 % (-/2)	0 % (-/-)
<i>Äänekoski</i>	30	87 % (4/22)	10 % (1/2)	3 % (-/1)	0 % (-/-)
<i>Kuhmo</i>	34	53 % (11/7)	32 % (4/7)	12 % (1/3)	3 % (-/1)
SAMMANLAGT	139	70 % (97)	24 % (34)	5 % (7)	1 % (1)

STRÅLNINGSRISKEN EFTER ATT GROTTSYSTEMET HAR STÄNGTS

- Spridning av strålningen i vattnet.
- Istidens verkningar på berggrunden. Sannolikheten av jordbävningar och deras följder.
- Hur brytning av berggrunden påverkar berggrundens egenskaper och vattnets rörelser.
- Hur den värme som bränslet alstrar påverkar berggrunden och grundvattnets rörelser.
- Hur säkra är kopparkapslarna? Hur salt vatten påverkar? Kan bakterierna försvaga hållbarheten hos kopparet? Håller svetsfogarna?

		<i>mycket viktigt</i>	<i>ganska viktigt</i>	<i>inte viktigt</i>	<i>jag vet inte</i>
<i>Euraåminne</i>	49	71 % (6/29)	25 % (4/8)	4 % (-/2)	0 % (-/-)
<i>Lovisa</i>	27	70 % (4/15)	7 % (-/2)	19 % (2/3)	4 % (1/-)
<i>Äänekoski</i>	30	70 % (3/18)	27 % (2/6)	3 % (-/1)	0 % (-/-)
<i>Kuhmo</i>	34	44 % (13/2)	24 % (1/7)	29 % (2/8)	3 % (-/1)
SAMMANLAGT	140	64 % (90)	21 % (30)	13 % (18)	2 % (2)

RÄDSLOR OCH OTRYGGHET

- Projektet vällar rädsla och otrygghet. <-> Saklig slutförvaring av kärnavfallet kan minska rädslan och otryggheten.
- Rädsla och otrygghet kan också ge upphov till konkreta hälsoskador.
- Speciellt cancerpatienterna och deras anhöriga kan uppleva rädsla och otrygghet.
- Ansvar för kommande generationer vällar psykiskt illamående. Rädsla och ångest förorsakas även av det faktum att riskerna på lång sikt är svåra att förutse.
- Man borde undvika att överbetona risker och andra negativa effekter eftersom det ökar rädslan och otryggheten.
- Rädsla och otrygghet kan eventuellt minskas med hjälp av information. I detta hänseende räcker det inte med information i lokalpressen utan det behövs information till exempel via expert- och myndighetsinstanser. Informationen borde vara öppen och ärlig. Rädslorna kan även lindras av kunskap om handlande vid olyckssituationer. Å andra sidan kan rädslorna bara öka om befolkningsskyddsåtgärder framhävs alltför mycket. Borde man dela ut dosimetrar till befolkningen? Borde stadshusväggen förses med en dosimeter?
- Orten borde ha en instans där folk kan berätta om sina rädslor.
- Hälsouppföljningen på orten borde inledas redan innan projektet körs igång. Detta kanske bidrar till att minska rädslorna.

		<i>mycket viktigt</i>	<i>ganska viktigt</i>	<i>inte viktigt</i>	<i>jag vet inte</i>
<i>Euraåminne</i>	50	40 % (2/18)	46 % (7/16)	14 % (1/6)	0 % (-/-)
<i>Lovisa</i>	27	48 % (3/10)	30 % (2/6)	18 % (2/3)	4 % (-/1)
<i>Äänekoski</i>	30	67 % (3/17)	23 % (2/5)	10 % (-/3)	0 % (-/-)
<i>Kuhmo</i>	33	27 % (8/1)	39 % (6/7)	34 % (2/9)	0 % (-/-)
SAMMANLAGT	140	44 % (62)	36 % (51)	19 % (26)	1 % (1)

INVERKAN PÅ ATMOSFÄREN PÅ ORTEN

- Projektet kan öka (och har redan nu i planeringsskedet ökat) konflikterna och konfrontationen. En del har till exempel fått ta emot hotelser. De spändare relationerna tär på människornas allmänna trivsel. <-> Diskussionen har varit saklig och projektet har inte påverkat människorelationerna trots skillnader i synsättet.
- De övriga kommunerna inom området kanske blir avundsjuka på den ekonomiska nyttan som projektet medför. Detta kan försvaga förutsättningarna för samarbetet mellan kommunerna i området. Det här kunde man skönja i Euraåminne då kärnkraftverket byggdes.
- Konflikterna ökar om projektet innebär att arbetskraft importeras från andra orter medan samtidigt ortsborna själva inte får arbete.

Speciellt i Lovisa tycktes många uppleva att inflammerad atmosfär, konflikter och konfrontationer är ett problem. Man ansåg att kärnkraftverket hade förorsakat dessa och misstänkte att slutförvaringen bara gör situationen värre. I Lovisa har inflyttningen av finskspråkiga förändrat förhållandet mellan den finsk- och svenskspråkiga befolkningen. Denna utveckling skulle eventuellt fortsätta om projektet förverkligas i Lovisa. Konflikterna kom rätt starkt fram som tema även i Kuhmo, men mindre i Euraåminne och Äänekoski.

		<i>mycket viktigt</i>	<i>ganska viktigt</i>	<i>inte viktigt</i>	<i>jag vet inte</i>
<i>Euraåminne</i>	50	16 % (2/6)	40 % (4/16)	36 % (3/15)	8 % (1/3)
<i>Lovisa</i>	27	37 % (3/7)	30 % (3/5)	33 % (1/8)	0 % (-/-)
<i>Äänekoski</i>	30	20 % (-/6)	43 % (4/9)	37 % (1/10)	0 % (-/-)
<i>Kuhmo</i>	33	21 % (5/2)	33 % (4/7)	43 % (7/7)	3 % (-/1)
SAMMANLAGT	140	22 % (31)	37 % (52)	37 % (52)	4 % (5)

VÄRDEINVERKAN

- Projektet kommer eventuellt att öka den allmänna likgiltigheten och kan framhäva de ekonomiska värdena på bekostnad av andra värden.
- Det är moraliskt viktigt att vi tar hand om vårt avfall.

		<i>mycket viktigt</i>	<i>ganska viktigt</i>	<i>inte viktigt</i>	<i>jag vet inte</i>
<i>Euraåminne</i>	50	22 % (2/9)	48 % (4/20)	26 % (3/10)	4 % (1/1)
<i>Lovisa</i>	25	40 % (2/8)	44 % (3/8)	8 % (-/2)	8 % (1/1)
<i>Äänekoski</i>	30	30 % (-/9)	40 % (2/10)	30 % (3/6)	0 % (-/-)
<i>Kuhmo</i>	33	28 % (5/4)	33 % (7/4)	33 % (4/7)	6 % (-/2)
SAMMANLAGT	138	28 % (39)	42 % (58)	26 % (35)	4 % (6)

INVERKAN PÅ KOMMUNENS OCH LANDSKAPETS FRAMTONING OCH OFFENTLIGA BILD

- Projektet försvagar kommunens och regionens image (slutförvaringsort="Europas kärnavfallscenter"). Projektet kan också stämpla kommunens invånare som "ansvarlösa". <-> Projektet är bara ett industriföretag bland alla andra och försämrar därför inte områdets image.
- Projektet försvagar den naturenliga imagen för området och förutsättningarna för näringar som är beroende av den, såsom livsmedelsproduktionen och turismen. Speciellt förutsättningarna för naturenlig odling, naturturism samt utnyttjande av bär, svamp och andra motsvarande naturprodukter försvagas. Man borde utreda hur t.ex. köpare av naturenliga produkter och naturturism förhåller sig till projektet.
- Dålig image kan förorsaka utflyttning och minska människornas villighet att flytta till orten.
- Projektet förbättrar kommunens och ortens image. Redan nu har orten tack vare sin kandidatur kommit till allmän kännedom. Om projektet genomförs får orten även internationell beröm; deponeringsorten blir "den ort som först beslöt att genomföra slutförvaring av kärnavfallet". Om projektet genomförs bra får orten en image av högteknologiskt kunnande. Eftersom Finland har en moralisk plikt att ta hand om avfallet får orten positiv image (kommuninvånarna är ansvarskännande).
- På de nuvarande kärnkraftsorterna är inverkan på imagen kanske inte lika stor som på andra orter. Imagen kunde eventuellt försämras.
- Imagen påverkas av hur omsorgsfullt projektet planeras och genomförs.
- Imagen är beroende av det sätt på vilket folk förhåller sig till saken och hur ortsborna talar om saken bl.a. i medierna. Att framhäva de positiva sidorna bidrar kanske till att förbättra imagen <-> En objektiv och pålitlig information stöder en positiv image på bästa möjliga sätt. Skulle det i Lovisa vara bättre att i samband med kärnkraftverket och slutförvaringsanläggningen tala om anläggningarna på Hästholmen och inte i Lovisa?
- Hur projektet påverkar ortsbornas bild om sig själva.

Inverkningarna på imagen diskuterades en hel del på alla orter. Förlust av den naturenliga imagen och som påföljd effekterna på näringarna väckte speciellt livlig diskussion i Äänekoski och Kuhmo

		<i>mycket viktigt</i>	<i>ganska viktigt</i>	<i>inte viktigt</i>	<i>jag vet inte</i>
<i>Euraåminne</i>	49	43 % (5/16)	47 % (4/19)	8 % (1/3)	2 % (-/1)
<i>Lovisa</i>	24	67 % (4/12)	21 % (2/3)	8 % (-/2)	4 % (-/1)
<i>Äänekoski</i>	27	48 % (2/11)	44 % (2/10)	8 % (1/1)	0 % (-/-)
<i>Kuhmo</i>	33	49 % (10/6)	39 % (4/9)	9 % (2/1)	3 % (-/1)
SAMMANLAGT	133	50 % (66)	40 % (53)	8 % (11)	2 % (3)

INVERKAN PÅ NÄRINGARNA

- Projektet hämtar pengar till orten.
- Effekterna på näringarna skall utredas både i så fall att allt går planenligt och att någonting går på tok.
- Underleveranser till företag i området, till exempel inom mark- och anläggnings- samt byggnadsbranschen och verkstadsindustrin.
- Effekterna på jordbruket: speciellt på grund av förändrad image och ökande trafik.
- Effekterna på tursimen. Slutförvaringsanläggningen kan vara ett tilldragande turistmål. Detta för sin del ökar efterfrågan på inkvarterings- och restaurangservice på orten. Man skall utreda hur många turister kärnkraftverken har lockat till Lovisa och Euraåminne. En negativ avfallsimage samt olägenheterna i form av buller och damm under byggnadsskedet kan försvaga förutsättningarna för naturturism, t.ex. turism som baserar sig på vildmarksvandring och jakt.

- Man skall utreda hurdana företag som blir fler samt hurdana företag som får bättre förutsättningar att överleva. Småföretag blir fler. Om projektet inte genomförs kan kommunens image bättre locka ekologisk industri.
- Brytning av tunnlar producerar byggnadsmaterial. Detta kan ha en positiv effekt t.ex. på mark- och anläggningsbranschen.
- Man skall utreda hurdana företag projektet behöver, så att verksamhetsförutsättningarna för dessa kan förbättras i god tid. Mindre företag kan till exempel bilda sammanslutningar som har bättre möjligheter att konkurrera om underleveranser.
- Elektricitet som produceras med kärnkraft kunde säljas till nedsatt pris på orten. På detta sätt kan man främja de allmänna förutsättningarna för företag.
- När man utvärderar inverkningarna på näringarna är det viktigt att granska såväl byggnads- som driftsskedet.
- Om projektet ger upphov till utflyttning och minskar inflyttningen till orten minskar marknaden för lokala företag.
- Vägnätets eventuella förbättring kan gynna förutsättningarna för företag.
- Kan projektet påverka näringslivsstöden och motsvarande bidrag som orten får?
- Effekten på näringarna om någonting går snett, som till exempel en olycka som medför strålningsrisker.

Effekterna på näringarna och sysselsättningen väckte livlig diskussion speciellt i Äänekoski och Kuhmo. På båda orterna visades särskild oro för framtiden för näringar som är beroende av en naturenlig image. Visserligen framfördes på dessa orter även synpunkter om att dessa näringar i dag och i framtiden inte spelar en särdeles stor roll med tanke på områdets totala ekonomi.

		<i>mycket viktigt</i>	<i>ganska viktigt</i>	<i>inte viktigt</i>	<i>jag vet inte</i>
<i>Euraåminne</i>	49	39 % (3/16)	39 % (4/15)	16 % (2/6)	6 % (1/2)
<i>Lovisa</i>	26	54 % (3/11)	31 % (4/4)	11 % (-/3)	4 % (-/1)
<i>Äänekoski</i>	27	56 % (3/12)	37 % (2/8)	7 % (-/2)	0 % (-/-)
<i>Kuhmo</i>	32	62 % (12/8)	38 % (4/8)	0 % (-/-)	0 % (-/-)
SAMMANLAGT	134	50 % (68)	37 % (49)	10 % (13)	3 % (4)

EFFEKTEN PÅ SYSSELSÄTTNINGEN

- Man skall utreda hur effekterna på sysselsättningen fördelas mellan de olika branscherna och människogrupperna. Hur många byggnadsarbetare, städare, gårdskarlar m.fl. får arbete? Man skall utreda effekten på sysselsättningen under de olika skedena av samt efter projektet. Man skall till exempel undersöka hur många fasta arbetsplatser det finns efter byggnadsskedet.
- Den sysselsättande effekten under byggnadsskedet är betydande. Efter byggnadsskedet uppstår arbetslöshet på orten.
- I vilken mån sysselsätter projektet folk från andra orter? Blir det utsocknes företag som får byggnadsentreprenaderna? Kommer man till exempel att anordna konkurrens om entreprenader utanför regionen och till och med internationellt (t.ex. inom EU)? Är det möjligt att träffa bindande avtal som garanterar folk inom regionen sysselsättning? Projektet innebär indirekt nya arbetsplatser inom regionen oberoende av om man sysselsätter direkt eller inte.
- Är det möjligt att den tekniska utvecklingen i samband med projektet blir sådan att projektet inte sysselsätter i den mån som tidigare uppskattats?
- Genom att förbereda sig för behoven i samband med projektet kan man eventuellt bidra till att sysselsätta folk på orten och i regionen. Med hjälp av utbildning för ortsborna, t.ex. arbetslösa, kan man förbättra sysselsättningsmöjligheterna. <-> Lönar det sig att anordna utbildning bara för att det uppstår några få arbetsplatser?

- Projektet medför utbildning, t.ex. yrkesutbildning till orten. Kan den utbildning som projektet förutsätter eventuellt kombineras med annan teknologisk utbildning? Om Äänekoski blir projektort, är det i så fall möjligt att utnyttja kunnandet inom Jyväskylä universitet?
- Projektet kan förhindra inflyttning till orten och därigenom göra det svårare att få arbetskraft till vissa arbetsplatser, t.ex. kommunala tjänster. <-> Synsättet ovan är tvivelaktigt.
- Är det möjligt att projektet lockar folk från landsbygden som till slut blir arbetslösa?
- Även mellanlagringen innebär arbete.

De sysselsättande effekterna av projektet väckte diskussion framför allt i Äänekoski och Kuhmo.

		<i>mycket viktigt</i>	<i>ganska viktigt</i>	<i>inte viktigt</i>	<i>jag vet inte</i>
<i>Euraåminne</i>	49	39 % (3/16)	53 % (5/21)	4 % (1/1)	4 % (1/1)
<i>Lovisa</i>	26	50 % (3/10)	38 % (3/7)	4 % (-/1)	8 % (1/1)
<i>Äänekoski</i>	27	37 % (3/7)	44 % (2/10)	19 % (-/5)	0 % (-/-)
<i>Kuhmo</i>	33	88 % (12/17)	9 % (3/-)	3 % (1/-)	0 % (-/-)
SAMMANLAGT	135	52 % (71)	38 % (51)	7 % (9)	3 % (4)

EFFEKTERNA PÅ KOMMUNENS INKOMSTER

- Kommunens skatteinkomster (fastighets- och inkomstskatt) ökar. Viktiga faktorer med tanke på skatteinkomsterna är såväl antalet nya arbetsplatser för ortsbefolkningen som antalet nya skattebetalare.
- På grund av eventuell utflyttning minskar kommunens skatteintäkter och därigenom ökar trycket på att höja skatteerna.

		<i>mycket viktigt</i>	<i>ganska viktigt</i>	<i>inte viktigt</i>	<i>jag vet inte</i>
<i>Euraåminne</i>	49	37 % (3/15)	43 % (5/16)	20 % (2/8)	0 % (-/-)
<i>Lovisa</i>	27	37 % (3/7)	52 % (2/12)	11 % (2/1)	0 % (-/-)
<i>Äänekoski</i>	27	18 % (1/4)	48 % (2/11)	30 % (1/7)	4 % (1/-)
<i>Kuhmo</i>	33	64 % (7/14)	33 % (8/3)	3 % (1/-)	0 % (-/-)
SAMMANLAGT	136	40 % (54)	43 % (59)	16 % (22)	1 % (1)

EFFEKTEN PÅ FASTIGHETERNAS OCH MARKENS VÄRDE

- Priserna på vissa fastigheter kan sjunka, speciellt om projektet förorsakar utflyttning. Sannolikt sänker projektet värdet på fritidsfastigheter i närheten av anläggningen. <-> Har inte betydande effekt på fastighetspriserna, åtminstone inte på bostadsfastigheternas priser. Inflyttningen stegrar efterfrågan på bostäder och höjer eventuellt deras priser. Kommer anläggningen att påverka priserna på bostads- och fritidsfastigheter på samma sätt som vilken som helst industrianläggning?
- Sänkningen i fastigheternas och markens värde borde ersättas till ägarna.

		<i>mycket viktigt</i>	<i>ganska viktigt</i>	<i>inte viktigt</i>	<i>jag vet inte</i>
<i>Euraåminne</i>	49	14 % (1/6)	53 % (6/20)	29 % (2/12)	4 % (1/1)
<i>Lovisa</i>	26	46 % (3/9)	38 % (4/6)	12 % (-/3)	4 % (-/1)
<i>Äänekoski</i>	25	40 % (1/9)	44 % (2/9)	12 % (-/3)	4 % (-/1)
<i>Kuhmo</i>	32	22 % (5/2)	44 % (5/9)	31 % (6/4)	3 % (-/1)
SAMMANLAGT	132	27 % (36)	46 % (61)	23 % (30)	4 % (5)

EFFEKTERNA PÅ DEN EKONOMISKA ATMOSFÄREN

- Ett klart positivt beslut om projektet är ett budskap till företagarna i kommunen om förmåga att fatta beslut även i frågor som politiskt är svåra.
- Ett positivt beslut kan förbättra företagens investeringsvilja. <-> Ett negativt beslut uppmuntrar till att utnyttja de egna resurserna.

		<i>mycket viktigt</i>	<i>ganska viktigt</i>	<i>inte viktigt</i>	<i>jag vet inte</i>
<i>Euraåminne</i>	48	31 % (3/12)	42 % (2/18)	25 % (3/9)	2 % (1/-)
<i>Lovisa</i>	26	57 % (3/12)	31 % (3/5)	8 % (-/2)	4 % (1/-)
<i>Äänekoski</i>	27	33 % (-/9)	45 % (4/8)	22 % (1/5)	0 % (-/-)
<i>Kuhmo</i>	32	53 % (11/6)	41 % (4/9)	6 (1/1)	0 % (-/-)
SAMMANLAGT	133	42 % (56)	40 % (53)	16 % (22)	2 % (2)

DE EKONOMISKA BELASTNINGARNA FÖR KOMMUNEN OCH ANDRA OFFENTLIGA ORGANISATIONER

- Skall kommunen till följd av projektet satsa mera resurser på social- och hälsovårdsservice?
- Kommer projektet att innebära ökade byggnads- och underhållskostnader av vägnätet för kommunerna och staten?
- Om projektet inte genomförs ökar den relativa andelen inkomstöverföringar i Kuhmo.

		<i>mycket viktigt</i>	<i>ganska viktigt</i>	<i>inte viktigt</i>	<i>jag vet inte</i>
<i>Euraåminne</i>	48	44 % (5/16)	46 % (5/17)	10 % (-/5)	0 % (-/-)
<i>Lovisa</i>	27	52 % (4/10)	33 % (2/7)	15 % (1/3)	0 % (-/-)
<i>Äänekoski</i>	28	50 % (4/10)	32 % (1/8)	14 % (-/4)	4 % (1/-)
<i>Kuhmo</i>	32	41 % (8/5)	47 % (8/7)	9 % (-/3)	3 % (-/1)
SAMMANLAGT	135	46 % (62)	41 % (55)	12 % (16)	1 % (2)

EFFEKTEN PÅ BEFOLKNINGSSTRUKTUREN

- En dålig image kan förorsaka utflyttning (t.ex. av välutbildad befolkning) och minska människornas vilja att flytta till orten. <-> I och med projektet flyttar utbildat folk till orten.
- Effekten på åldersstrukturen. Effekten på de relativa antalen svensk- och finskspråkiga befolkningsdelar.

		<i>mycket viktigt</i>	<i>ganska viktigt</i>	<i>inte viktigt</i>	<i>jag vet inte</i>
<i>Euraâminne</i>	49	29 % (3/11)	43 % (4/17)	22 % (1/10)	6 % (2/1)
<i>Lovisa</i>	24	50 % (3/9)	17 % (1/3)	25 % (2/4)	8 % (-/2)
<i>Äänekoski</i>	26	42 % (-/11)	42 % (4/7)	16 % (-/4)	0 % (-/-)
<i>Kuhmo</i>	34	26 % (4/5)	50 % (10/7)	21 % (2/5)	3 % (-/1)
SAMMANLAGT	133	34 % (46)	40 % (53)	21 % (28)	5 % (6)

ANDRA SYNPUNKTER PÅ EFFEKTERNA OCH UTREDNINGEN AV DEM

- Projektet och dess effekter kommer att nå mycket långt in i framtiden. Det är mycket svårt att utvärdera effekterna, t.ex. de ekonomiska, på lång sikt. Det vore bra att utarbeta scenarion angående framtida utvecklingsalternativ: t.ex. i fråga om hur en eventuell förändring i beskattningsprinciperna påverkar de ekonomiska effekterna av projektet. De långsiktiga effekterna skall beaktas på ett tillräckligt bra sätt <-> De kortfristiga effekterna är viktiga; effekter som syns väldigt långt in i framtiden behöver inte så stor uppmärksamhet.
- Det är viktigt att avgränsa verkningsområdet på ett meningsfullt sätt. Men effekterna skall inte enbart utredas inom kommunen om de förebådade effekterna utanför kommungränserna är betydande. De ekonomiska effekterna på hela landskapet skall utredas.
- Man skall granska hur effekterna fördelas mellan olika samhällsgrupper.
- Effektanalyserna, speciellt riskvärden skall presenteras på ett sätt som är förståeligt för gemene man. Riskema skall ställas i proportion till andra risker, till exempel rökning. Man skall beakta den speciella karaktären hos strålningseffekterna: strålningen är svår att förnimma med sinnen, strålningen väcker starka rädslor, man skall lita på experter och strålningseffekterna är ofta långvariga.
- De ekonomiska helhetseffekterna skall utredas.
- En uppföljning av effekterna är viktig. I uppföljningen av strålningseffekterna skall man utnyttja cancerstatistik.
- I utvärderingen av effekter skall man ta hänsyn till att de ekonomiska eller politiska förhållandena kan förändras på ett avgörande sätt.
- I utvärderingen av riskerna skall man beakta samhälleliga och politiska omvälvningar (speciellt krig), sabotage, naturkatastrofer, om tekniken brister samt den mänskliga faktorn. Man skall utvärdera de risker som en höjning av havsnivån på grund av en eventuell uppvärmning av atmosfären leder till.
- I utvärderingen av effekterna borde man utnyttja erfarenheterna från andra motsvarande projekt (hanteringsanläggningarna för problemavfall, stora industri- och byggnadsprojekt på en liten ort).
- Internationella (t.ex. inom FN utarbetade) rekommendationer borde beaktas.
- Man skall inte stödja sig på föråldrade undersökningar.
- I utvärderingen av effekterna skall man ta hänsyn till en eventuell utveckling av tekniken.
- Om genomförandet av projektet lyckas bra ökar det tron på möjligheterna att kontrollera högteknologin.
- Befolkningen och miljön på orten kommer att genomgå noggrannare undersökningar tack vare projektet.
- Vilket ansvar har de olika instanserna om en katastrof hotar eller inträffar? Vilket ansvar har de olika instanserna i fråga om stora ekonomiska risker?

- Man skall utreda förändringarna i trafikmängden. Hur transporterna påverkar flytet i trafiken <-> Flytet i trafiken utgör inget problem.
- Projektets energipolitiska effekter: kommer det att försvaga utvecklande och användning av återbruksenergi? Kommer det att främja byggandet av nya kärnkraftverk? Om ingen kommun vill ta hand om slutförvaret kommer Finland sannolikt inte att få ett femte kärnkraftverk. Hur påverkar detta de lösningar som i andra länder genomförs i fråga om kärnavfallet? Kommer det att påverka placeringen av eventuella nya kärnkraftverk?
- Man skall utreda vad det kostar att hantera kärnavfallet efter att grottsystemen har stängts. Det här kan bli möjligt om åter- eller nyttoanvändning av förbrukat kärnbränsle blir möjlig eller lönsam.

3.3. Synsätt angående planeringsprocessen

BESLUTFATTARE, MYNDIGHETER OCH EXPERTER

- Partipolitik skall elimineras i planeringen och beslutsprocessen.
- Informationen i fråga om kommunal planering skall utvecklas.
- Öppenhet och objektivitet hos myndigheterna är viktigt. Är myndigheterna opartiska?
- Myndigheterna borde kunna granska projektet ur invånarnas synvinkel.
- Kontrollmyndigheterna borde behärska metoderna att reda ut effekterna.
- Handels- och industriministeriet åtnjuter inte förtroende; övervakningsansvaret borde överföras till miljöministeriet.
- Såväl Posiva som myndigheterna borde idka ett intimt internationellt samarbete.
- Undersökningar gjorda av Posiva och Strålskyddscentralen anses inte vara fullständigt pålitliga. <-> Strålskyddscentralen är pålitlig. Strålskyddscentralen borde förbättra sin image i fråga om opartiskhet. Undersökningar och synpunkter skall inhämtas även från andra instanser (t.ex. strålskyddscentralen och motsvarande anstalt i Sverige, högskolor, kritiska experter, utländska experter). Eftersom det inte någonstans finns fullständigt neutral information behövs det information från olika expertkällor. Vid möten skall även andra experter närvara än Posivas egna.
- Även internationella experter borde delta i övervakningen av projektet. Det behövs en internationell grupp för uppföljningen. Internationell övervakning behövs även därför att de finländska expertinstanserna inte anses vara fullständigt pålitliga.
- Lagstiftningen skall definiera tydliga kriterier för slutförvaringen.
- Det är inte bra att Posiva står för miljökonsekvensbedömningen; ansvaret för bedömningen borde ligga hos en mera neutral instans.

EN UTVIDGAD KRETS FÖR DEM SOM SKALL INFORMERAS OCH DELTA

- I dag är det bara en liten grupp som deltar aktivt. Hur få information om andra synpunkter?
- Ungdomarna är <-> är inte oroliga för projektet. Det är viktigt att få ungdomarna med i processen. Genom lärarna kan information förmedlas till ungdomarna och genom ungdomarna till föräldrarna. Ungdomarna deltar inte i traditionella allmänna möten eller arbetsgruppernas möten. För dem skall man arrangera egna möten till exempel i skolorna, i högstadiet, gymnasiet och i yrkesskolorna. Det är främst ungdomar över 12 <-> 15 år som kan vara intresserade. För att garantera deltagandet borde mötena arrangeras under skoltid. Eftersom ungdomarna skall ha möjlighet att själva bilda sig en uppfattning borde instanser med olika synsätt vara representerade vid mötena. I skolorna kunde man också anordna undervisning angående frågan.
- Hur informera åldringarna och också få fram deras åsikt?
- Möten skall inte enbart arrangeras på kommuncentra. Information skall delas ut och medborgarna höras även på de orter där man planerar genomfartstransporter.
- Debatten borde utvidgas till nationell nivå. Vore det t.ex. möjligt att anordna en paneldebatt på en nationell tv-kanal.
- Borde människorna även på ryska sidan få delta? Åtminstone borde de informeras [Kuhmo].

MÖTEN FÖR ALLMÄNHETEN

- Viktigt att skapa en förtrolig och trygg stämning så att alla som vill vågar komma fram med sin åsikt.
- Media skall vara på plats. <-> Det är inte bra att tv:n är på plats eftersom de förtroendevalda i så fall sporras till att göra valpropaganda.
- Tre timmar är kanske för kort tid för ett allmänt möte.
- Vore det möjligt att vid mötet åskådliggöra frågorna med hjälp av ett drama eller en sketch.
- En nationell tv-diskussion borde anordnas.

DISKUSSIONSGRUPPEN

- Flera människor borde fås in i grupperna. Grupper med t.o.m. 40 personer kan vara fungerande. Ungdomar, folk från grannkommunerna, hembygdsfolk, naturvårdare, representanter för handikappade, församlingar och hälsovårdsfolk borde engageras. Varje grupp kunde ha två deltagare. Gruppen kunde också vara öppen för alla intresserade, även sådana som inte har blivit inkallade. Inkallelsen kunde skickas till varje hem. Påverkar det faktum att Posiva sponsrar de olika grupperna deras färdighet att delta i arbetsgruppen?
- Tjänstemän och förtroendevalda borde delta i gruppen. Miljövårdsnämnden och Arbetskraftsbyrån kunde ha en representant. Borde alla fullmäktigegrupper ha en eller t.o.m. två representanter? Om förtroendevalda deltar får möten inte ordnas samtidigt med fullmäktige- eller nämndemöten. Finns det risk för att beslutsfattarnas och tjänstemännens närvaro höjer invånarnas tröskel att komma fram med sina synpunkter?
- Journalisterna borde delta i arbetsgruppens möten. Man borde också efter mötena informera pressen om resultaten. Via pressen sprids diskussionen till representanternas bakgrundsgrupper och till andra människor.
- För att folk skall vara intresserade av arbetsgruppen skall man fästa uppmärksamhet på att motivera; man skall berätta tydligt vad arbetsgruppen kommer att syssla med och varför det vore viktigt att delta.
- Det är inte alltid nödvändigt för arbetsgruppen att samlas; i vissa situationer räcker det med att informera medlemmarna skriftligen.

INFORMATIONSBLAD OCH TIDSKRIFTER

- Språket i Posivas informationsblad är tungläst. Bladet borde vara mer intresseväckande, t.o.m. häftigt. Det vore bra om Posivas informationsblad hade en "insändarspalt". Där borde man också kunna skriva under signatur.
- Man kunde utarbeta en väggavis som kompletteras under planeringsprocessen.
- Borde man ha ett neutralt informationsblad där Posiva och medborgarna har sina egna spalter?
- Separata infoblad i stil med det som Posiva gav ut upplevs ganska lätt som reklam. Vore det i detta hänseende bättre att ge ut tidningsbilagor och temanummer?
- Varje hushåll borde få ett informationsblad om projektets tidtabell och MKB:s kommande skeden.
- Man borde utarbeta ett sammandrag av diskussionen och de framförda synpunkterna hitills som också borde delges människorna.
- Informationsbladen får inte vara partiska och inte heller alltför detaljerade.
- I fråga om vissa läsare fungerar serier bättre än traditionell text.

RADIO OCH TELEVISION

- Programserier i lokalradio och -tv samt text-tv lämpar sig väl för återkommande information.
- Lokalradion borde utnyttjas såväl för mötesreklam som annan information.
- I programmen borde det vara möjligt att ställa frågor till experterna och även få fram åhörarnas synpunkter.
- Frågan borde behandlas även i riksomfattande radio- och tv-program.

FOLKOMRÖSTNING

- Folkomröstning om projektet borde anordnas i kommunen. Det har man också försökt [i några kommuner]. Riksomfattande folkomröstning bör anordnas. <-> Eftersom kärnenergilagen stadgar om slutförvaret behövs det inte en riksomfattande folkomröstning om huruvida avfallet deponeras i berggrunder eller inte. I en riksomfattande folkomröstning placeras tätortsbefolkningen avfallet i obygd.
- Folkomröstningen är väsentlig om valdeltagandet är tillräckligt högt (t.ex. i klass med 80 %).
- Är omröstningen meningsfull om den bara är riktgivande?

HUR MAN FÅR INFORMATION OM BEDÖMNINGEN

- Ett informationsblad borde skickas till varje hem. Om ett möte arrangeras kunde inkallelsen skickas tillsammans med infobladet. Tidningsartiklar kunde skrivas samt inlägg produceras för lokalradion och -tv:n. Bedömningen borde behandlas även i riksomfattande media, såsom Helsingin Sanomat, Hufvudstadsbladet, radio och tv (t.ex. A-studio). En officiell anslagstavla är ingen bra informationskanal eftersom kommuninvånarna inte brukar komma för att läsa den.
- Ett sammandrag av programmet borde utarbetas av någon annan instans än Posiva. Sammandraget borde godkännas av kommunerna.
- MKB-programmet borde finnas till påseende och till låns på bibliotek och kommunkansliet - även i grannkommunerna - samt i Posivas lokalbyrå. Programmet borde skickas åtminstone till medlemmarna i kommunfullmäktige och -styrelse - även i grannkommunerna - samt till kommunerna och kostnadsfritt även till dem som speciellt vill ha den. Programmet kunde vara läsbart på Internet.
- Det är viktigt att arrangera ett möte för allmänheten. Eftersom det kan vara svårt för folk att förstå att det anordnas ännu ett allmänt möte efter alla de tidigare borde man informera klart om avsikten med mötet. Mötet borde arrangeras av någon annan instans än Posiva. De kommunala beslutsfattarna borde vara med om att arrangera möten. Handels- och industriministeriet borde arrangera mötet och kommunen kunde vara delarrangör. Visserligen är det bättre med ett möte som arrangeras av Posiva än inga möten alls. Det är inget problem att mötena hittills har arrangerats av Posiva och att det vid hörandeskedet av programmet arrangeras möten av någon annan instans. Det borde vara möjligt att ställa frågor och framföra egna synpunkter vid mötet. Synpunkter kunde efterlysas vid mötet även med hjälp av en frågeblankett. Medierna borde vara på plats. Eventuellt kunde man arrangera en egen presskonferens före det egentliga allmänna mötet. Vid mötet kunde man sammanställa en utvärderingspanel med till exempel motståndare och anhängare från kommunen, Greenpeace, landskapsförbundets representant, handels- och industriministeriet och/eller experter från olika branscher, t.ex. en representant för miljömedicin samt en miljöjurist.
- Diskussionsgruppen borde sammankallas för att kommentera MKB-programmet. Organisationer och andra intressegrupper utarbetar sina utlåtanden om de vill; arbetsgruppen skall inte själv utarbeta sitt utlåtande utan stödja dess medlemmar att bilda sig en egen uppfattning. Medlemmarna i arbetsgruppen kunde få en färdig (teknisk) mall för utlåtandet med färdiga referensuppgifter och grundrubriker men naturligtvis inte några ställningstaganden angående innehållet.

UTARBETANDE AV DELUTREDNINGAR

- Om slutförda delutredningar borde man informera till exempel i lokalradion och pressen.
- Utredningarna kunde finnas på biblioteket för allmänheten att läsa.
- Såväl utredningsmetoderna som -resultaten är intressanta.
- Av de mest intressanta utredningarna kunde man sammanställa ett paket för postning till alla intresserade.

- Speciellt intressanta är sådana riskutredningar som utarbetats av någon annan instans än Posiva. Undersökningar som gjorts av Tammerfors universitet och finansierats av handels- och industriministeriet är intressanta.

UTARBETANDE AV MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNINGEN

- Beskrivningen kunde kommenteras av diskussionsgruppen. Gruppen kan bedöma t.ex. huruvida beskrivningen är förståeligt. Det vore viktigt att i förväg skicka beskrivningen till medlemmarna i diskussionsgruppen.
- Någon annan instans än Posiva borde utarbeta sammandraget av programmet. Sammandraget borde godkännas av kommunerna.

HÖRANDE AV MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNINGEN

- Samma principer gäller som vid hörande av programmet.
- Borde man anordna två möten; vid det ena skulle beskrivningen presenteras, vid det andra människornas åsikter?

ÖVRIGA SYNPUNKTER ANGÅENDE INFORMATION OCH DELTAGANDE

- Människorna är trötta på grund av den massiva informationen om projektet.
- Man skall alltid informera när något betydelsefullt har inträffat, till exempel när en delutredning färdigställs.
- Människorna borde spurras till att söka ytterligare information.
- Information borde delas ut via olika kanaler, eftersom ett sätt att informera passar för den ena medan den andra föredrar ett annat sätt. Eftersom några föredrar skriven text medan andra föredrar tal måste bägge formerna användas i informationen.
- Expertföreläsningar för allmänheten är ett bra sätt. Sådana kunde anordnas t.ex. kring delutredningarnas ämnesområden. Föreläsningar kunde arrangeras såväl till medborgare som till beslutsfattare. Föreläsningarna är inte intressanta för alla. Kring de mest intressanta kunde man också anordna ett informationsmöte.
- Det borde finnas en kanal där man när som helst kan ställa frågor, diskutera och framföra synpunkter. Telefonjour kunde vara en dylik kanal: ett bra sätt speciellt för dem som inte vill eller vågar uppträda vid möten.
- Man skall informera tydligt i förväg hurdana möten som skall arrangeras och varför, till exempel att det är möjligt att vid mötet diskutera och framföra egna, förberedda inlägg.
- Vid alla möten skall det vara möjligt att framföra sin synpunkt även skriftligt. Det måste finnas möjlighet att framföra sin synpunkt skriftligen utan att man behöver delta i möten.
- Det finns risk för att informationen, t.ex. den upplysning som Posiva delar ut i skolorna, är propaganda för projektet. <-> Alla positiva utlåtanden blir alltför lätt stämplade som propaganda.
- De rörelser som motsätter sig projektet borde få en mera officiell status.
- Medborgarna borde få pengar för egen verksamhet. Med pengarna vore det till exempel möjligt att utarbeta egna utredningar, skaffa olika experter, även sådana som ställer sig kritiskt till projektet eller grunda en egen lokalbyrå. Kommunen [åtminstone i Kuhmo] har sökt pengar hos handels- och industriministeriet. Kommunen kunde dela ut dessa pengar även till medborgargrupporna.
- Offentligheten spelar en viktig roll i utvärderingen av informationen. I planeringsskedet är det viktigt med en öppen och opartisk press.
- Officiella handlingar och MKB-rapporter är författade på ett så svårtolkat proffsspråk att vanliga människor har mycket svårt att ta ställning till dem. I all information och rapportering skall man koncentrera sig på det väsentliga.
- Kärnenergifrågan har drivits i kommunerna på ett undermåligt sätt: man har till exempel utnyttjat imagereklam (bl.a. genom att använda betagande djurfigurer).
- Kärnkraftsindustrin har under de två senaste årtiondena underbyggt projektet genom att donera pengar till klubbar och föreningar. Därför står flera klubbar och föreningar i någon slags tacksamhetsskuld till industrin. Finansiell sponsoring är <-> är inte av godo.

3.4. Andra frågor som dykt upp

- Man skall informera öppet om olyckor och även om hotande situationer. Bör räddningsplanerna informeras om?
- Hälsan hos befolkningen på kärnkraftsorterna skall kontrolleras noggrant.
- Man skall förbereda sig för att samla in riskfonder. Fonderna borde upprätthållas även efter att grottsystemen har stängts. Finansieringen till fonderna skall insamlas bland kärnkraftsanhängarna. Hur ersätta invånarna för den ekonomiska förlust som projektet eventuellt medför? Om man till exempel 10 år efter att anläggningen har stängts upptäcker skadliga påföljder, vem bär ansvaret och ersätter förlusterna? Man skall komma ihåg att riskerna är så stora att försäkringsbolag inte går med på att försäkra.
- Man skall följa exemplet från Frankrike och Tyskland i fråga om kärnavfallsfrågan.
- Vad kommer att ske om IVO eller TVO (och vidare Posiva) lägger ned sin verksamhet och blir till exempel genom fusion en del av ett multinationellt företag?
- Kontrollen borde fortsätta även efter att grottsystemen har stängts.
- Hur kan informationen om slutförvarsplatsen för kärnavfallet förmedlas till kommande generationer?
- Eftersom det inte finns tillräckligt med obestridliga fakta är slutförvaret till syvende och sist en trossak.

4. SAMMANFATTNING

MÖTEN OCH MÖTESARRANGEMANG

Utvärderingsprogrammet för slutförvar av använt kärnbränsle i enlighet med MKB-lagen utarbetades på hösten 1997. I detta skede arrangerades på eventuella slutförvarsorter en serie möten för medborgarna av Diskurssi Oy på uppdrag av Posiva Oy som ansvarar för slutförvaret. På varje ort (Euraåminne, Lovisa, Äänekoski och Kuhmo) arrangerades två allmänna möten och två möten för diskussionsarbetsgrupper med organisationsrepresentanter. Diskurssi stod för planering och arrangemang samt för resultatrapporteringen. Posiva stod för informationen angående själva mötena.

Huvudmålet med mötena var att samla in synpunkter angående projektet och dess planering från medborgare och intressegrupper. Övriga målsättningar var att informera om projektet och dess planering, att skapa diskussionskontakt mellan Posiva och kommuninvånarna, öppen, allmän debatt om projektet och dess effekter samt grund för att själva planeringen kunde accepteras överhuvudtaget.

Till att börja med arrangerades ett allmänt möte där man informerade om projektet och MKB-förfarandet, diskuterade projektets alternativ samt kläckte idéer angående de eventuella effekterna av projektet. Vid det första mötet för diskussionsarbetsgruppen undergick de viktigaste teman kring effekterna en mera detaljerad behandling. Vid det andra mötet för diskussionsgruppen och det andra allmänna mötet presenterades diskussioner från tidigare möten. Med hjälp av en blankettförfråging kartlades deltagarnas synpunkter med hänsyn till vikten av att utreda olika grupper av följdverkningar samt insamlades synpunkter på hur informationen och deltagandet inom ramen för MKB-förfarandet i fortsättningen borde ordnas. Vid nästan alla möten presenterades Posivas utställning om planeringen och det var möjligt att ställa frågor till experterna.

De allmänna mötena var öppna för alla. I arbetsgruppernas möten deltog för det mesta en representant från varje organisation eller förening. 5 - 70 personer deltog i mötena - främst från kommunerna i fråga. I huvudsak deltog medelålders eller äldre personer. I alla möten deltog klara anhängare och motståndare till projektet.

De flesta diskussionerna startades med en idékläckning. Huvudpunkterna i diskussionerna samlades på väggaviser till påseende för alla. De flesta mötena avslutades med att deltagarna fyllde i en feedbackblankett angående själva mötet.

Alla möten bandades in. Sådana diskussioner antecknades skriftligt där nyckelorden inte samlades på väggaviserna. Vid varje möte utarbetades promemorior som efter mötena levererades till Posivas MKB-grupp.

FEEDBACK OCH UTVÄRDERING AV MÖTEN

På basen av mötesresponsen tycktes de flesta deltagarna vara nöjda. Speciellt beröm gavs för det flytande, aktiverande och objektiva ordförandeskapet samt att synpunkterna registrerades omsorgsfullt och förmedlades vidare. Den grundläggande målsättningen med mötena, att samla in medborgarnas synpunkter, nåddes också uppenbarligen rätt väl. Det största problemet i detta hänseende var kanske det faktum att antalet ungdomar och unga vuxna vid möten var mycket litet. Det ser ut som om mötena åtminstone till en del bidrog till att mildra fördomsbaserade konflikter och förbättra diskussionskontakten.

Det vanligaste mötesproblemet tycktes vara att de inte förmedlade så mycket information om projektet och dess effekter. Många efterlyste samtidigt mer debatt mellan representanter för motsatta synpunkter - den här gången ville man ju så effektivt som möjligt samla in deltagarnas synpunkter för att kunna utarbeta ett MKB-program.

SYNPUNKTER ANGÅENDE ALTERNATIVEN

Angående projektets alternativ var det främst valet mellan de fyra planerade slutförvarsorterna samt fortsatt mellanlagring som väckte diskussion. Rätt många ansåg att det förbrukade kärnbränslet skall förvaras på ett så säkert ställe som möjligt. Å andra sidan ansåg många, att projektet borde genomföras på de nuvarande kärnkraftsorterna. Speciellt flere motståndare till projektet erbjöd mellanlagring som ett alternativ till slutförvaret. Detta motiverades främst med att det förbrukade kärnbränslet då kan kontrolleras och att man på detta sätt får mera tid för att utforska och utveckla hanteringen och slutförvaret av använt bränsle. I Lovisa och Euråminne diskuterade man de eventuella effekterna av mellanlagringen. I Äänekoski och Kuhmo bedömde man vad som kommer att ske om anläggningen inte placeras på orten. Många var oroliga över möjligheten att förbrukat kärnbränsle från andra länder importeras för att slutförvaras i Finland.

SYNPUNKTER ANGÅENDE EFFEKTERNA

Mest tycktes folk oroa sig över strålningsriskerna på grund av eventuella olyckor under transport och inkapsling samt efter att grottssystemen har stängts. De flesta - även de som klart förespråkade projektet - ansåg det vara mycket viktigt att noga utreda dem. Viktigt ansågs också att utreda strålningseffekterna även i normal situation under transport och inkapsling. Övriga hälso- och miljömässiga effekter väckte mindre diskussion och de ansågs inte heller lika viktiga att utreda.

I diskussionerna om de ekonomiska effekterna framhövdes såväl de positiva som negativa effekterna. Som positiva effekter ansågs speciellt förbättrade förutsättningar för företag, ökat antal arbetsplatser samt ökade skatteinkomster till kommunen. Rätt livlig diskussion väckte den omständigheten i hur stor omfattning det är regionen som får underleveranserna och arbetsplatserna och i vilken mån företag och människor utanför regionen gynnas. Vid sidan av de omedelbara ekonomiska effekterna poängterade man de indirekta effekterna t.ex. på servicenäringsarna. Den sysselsättande effekten och den ekonomiska betydelsen i vidare bemärkelse för kommunen och landskapet betonades speciellt starkt i Kuhmo. Å andra sidan ansåg man framför allt i Äänekoski och Kuhmo att projektet riskerar sådana näringar som bygger på ren natur och ortens naturenliga image. Sådana näringar ansågs vara speciellt naturturismen och livsmedelsproduktionen. Trots att de ekonomiska effekterna väckte livlig diskussion på varje ort ansåg man dem lika viktiga att utreda som strålningsriskerna.

Vid mötena fördes diskussion om projektets inverkan på områdets image. Som positiv effekt ansågs att projektet ger orten en "högteknologisk" image som "ansvarsbärare". Negativ effekt ansågs för sin del vara att orten då uppfattas som en riskabel kärnavfallsort. Detta skulle i så fall försvaga verksamhetsförutsättningarna för sådana näringar som baserar sig på imagen "ren natur" och eventuellt också skrämna folk från orten.

Vid sidan av de ekonomiska, natur- och hälsomässiga effekterna tog man i diskussionerna fram verkningarna på ortens atmosfär, befolkningsstrukturen samt invånarnas rädslor och otrygghet. Många ansåg det vara mycket viktigt att utreda dem medan andra inte upplevde dem som de mest centrala faktorena.

Ett betydelsefullt problem tycktes vara svårigheten att på ett pålitligt sätt bedöma de långtgående effekterna. På långt sikt kan till exempel de politiska och ekonomiska förhållandena förändras även drastiskt. Det poängterades även att man vid sidan om de effekter som syns i omedelbar närhet av anläggningen eller i kommunen även skall utreda effekterna för hela landskapet och för orterna längs transportruterna.

SYNPUNKTER ANGÅENDE PLANERINGSPROCESSEN

Rätt allmänt ansågs att det är svårt att få neutral information om projektet eller att det inte alls finns någon sådan. Därför framlades önskemålet att informationen skall produceras i samarbete med flera olika instanser. Förutom av Posiva ville man ha information till exempel från strålsäkerhetscentralen, högskolorna och från internationella experter. Därtill föreslogs att kritiska experter måste vara med i planeringen och utvärderingen av projektet. Många poängterade krav på myndigheternas öppenhet och objektivitet.

Många tyckte att kretsen av deltagare borde vara större än hittills. Speciellt önskade man större deltagande av ungdomar, invånare från grannkommuner och folk som bor längs transportruterna. Ett förslag var att den debatt som denna gång enbart fördes på kommunal nivå borde utvidgas till nationell nivå.

Olika informations- och diskussionsmöten ansågs vara ett bra samarbets sätt. Speciellt önskade man att möten skall arrangeras i samband med betydelsefulla nyheter om projektet, eller när det är viktigt att höra människornas synpunkter. Diskussionsarbetsgruppen ansågs vara ett bra sätt att delta för sådana som är beredda att aktivt delta i planeringen av projektet. Å andra sidan poängterade man att folk rätt snabbt blir trötta och får nog av möten. Därför får de inte anordnas alltför ofta. Vid sidan av möten efterlyste man även andra sätt att informera och delta. En planeringsavis och framför allt tidningar och lokalradio ansågs som goda informationskanaler. Möjligheten att framföra sina egna synpunkter i skrift ansågs viktig. Därtill framfördes önskemål om ett slags telefonjour där man kan framföra sina synpunkter och få svar på sina frågor.

BILAGA 1. DATUMEN FÖR MÖTEN

EURÅMINNE

22.9.1997	må	1. mötet för allmänheten
30.9.	ti	1. mötet för diskussionsgruppen
13.10.	må	2. mötet för diskussionsgruppen
28.10.	ti	2. mötet för allmänheten

LOVISA

29.9.	må	1. mötet för allmänheten
2.10.	to	1. mötet för diskussionsgruppen
16.10.	to	2. mötet för diskussionsgruppen
30.10.	to	2. mötet för allmänheten

ÄÄNEKOSKI

1.10.	ons	1. mötet för allmänheten
6.10.	må	1. mötet för diskussionsgruppen
21.10.	ti	2. mötet för diskussionsgruppen
4.11.	ti	2. mötet för allmänheten

KUHMO

8.10	ons	1. mötet för allmänheten
9.10.	to	1. mötet för diskussionsgruppen
23.10.	to	2. mötet för diskussionsgruppen
6.11.	to	2. mötet för allmänheten

BILAGA 2. FEEDBACKBLANKETTER

Blanketten som användes i de första almäna möten. (1. sidan)

VAD TYCKTE DU OM DISKUSSIONSMÖTET?

Var vänlig och hjälp oss att arrangera ännu bättre möten i framtiden - fyll i frågeformulären. Din åsikt är viktig för oss!

1. Varifrån fick du information om mötet?

(ringa in det rätta alternativet)

från en personlig inbjudan	1
från informationsbladet som delades ut i varje hem	2
från tidningen	3
från radion	4
från et annat ställe, vilket? _____	5

2. Vad är din åsikt beträffande följande påståenden?

(ringa in det lämpligaste alternativet)

	fullt enig	ganska enig	vet inte	ganska oenig	fullt oenig
Detta diskussionsmöte var nödvändigt	1	2	3	4	5
Jag fick tillräckligt med information om projektet på mötet	1	2	3	4	5
Jag fick tillräckligt med information om kommande möten	1	2	3	4	5
Jag fick tillfälle till att framföra mina egna åsikter på mötet	1	2	3	4	5
Diskussionsmötet gav en tillräcklig möjlighet att påverka	1	2	3	4	5
Föreställningar var tydiga och lättfattliga	1	2	3	4	5
Kartor, bilder och overhead-bilder var tydliga och tillräckligt stora	1	2	3	4	5
Ordföranden var rättvis och höll väl i trådarna på mötet	1	2	3	4	5

Blanketten som användes i de första allmänna möten. (2. sidan)

3. Skulle någon annan tid eller plats ha varit bättre för mötet? Vid ja, vilken?

Dag _____ klockslag _____ plats _____

4. Skulle du ha velat få mera information om någon sak? Vid ja, vad?

5. Vad lyckades bra på mötet?

6. Hur kunde man förbättra ett sådant här diskussionsmöte?

Tack för dina åsikter!

Blanketten som användes i de möten för diskussionsgruppen och i de andra almäna möten.

VAD TYCKTE DU OM DISKUSSIONSMÖTEN?

Var vänlig och hjälp oss att arrangera ännu bättre möten i framtiden - fyll i frågeformulären. Din åsikt är viktig för oss!

1.Vad lyckades bra på möten?

2.Hur kunde man förbättra sådana här diskussionsmöten?

3.Skulle du ha velat få mera information om någon sak? Vid ja, vad?

Tack för dina åsikter!

BILAGA 3. MÖTESFEEDBACKBILAGA

På alla orter insamlades feedback efter de båda allmänna mötena och efter det andra diskussionsarbetsgruppsmötet. Nedan har vi sammanställt svaren på frågorna "Vad lyckades bra på mötena?" Och "Hur kunde man förbättra sådana här diskussionsmöten?" från alla blanketterna på nämnda möten. Reaktionerna har bokförts i den form de framförts på blanketterna. På dessa blanketter frågade man också "Vilken information hade önskats mer av?" Svaren presenteras i bilaga 4.

DET FÖRSTA MÖTET FÖR ALLMÄNHETEN

EURÅMINNE	
<p>Vad lyckades bra på mötena?</p> <ul style="list-style-type: none"> - "att folk vågade tala ut" - "Riktigt med åsikter kom fram och att mötet löpte under ganska fria former sporrade till detta. Bokföringen gav en konkret känsla. Mötet var sakligt." - "alla fick säga sin åsikt" - "mötet löpte tydligt" - "tydlighet, den skriftliga informationen, den lovade efterbehandlingen" - "ortsborna fick fritt komma med sina åsikter" - "ordföranden saklig, hur deltagarnas åsikter bokfördes/beaktades" - "motståndarna fick sin röst hörd" - "växelverkan mellan publiken och föreläsarna" - "frågorna antecknades på papper. Man fick tala och fritt komma fram med sin åsikt" - "att man fick fritt tala om alla problematiska frågor och orosmoment" - "Ordförandens tydliga ordval o.a. sympati. Ordf.skapet under någon ovänligare person skulle ha förstört hela mötet. Han skall ha Tack." - "bläddertavlorna" - "motståndarna fick ett utmärkt tillfälle till kriterier, fick ge utlopp för sig själva! (även osakligt!) Trots detta en lyckad tillställning" - "ordförandeskapet tydligt, alla som ville fick tala" - "j allmänhet allt" - "gemene man fick komma fram med sin åsikt" - "tidtabellen" - "Man rent av entusiasmerades till att komma fram med åsikter = ordf. & tillställningen som sådan bidrog. Hur bläddertavlorna användes för att anteckna åsikterna" 	<p>Hur kunde man förbättra sådana här diskussionsmöten?</p> <ul style="list-style-type: none"> - "förloppet med mkb och programskedet borde ha beskrivits på ännu mer lättfattigt språk" - "En bättre disposition av behandlingen -> frågor från varje delområde har behandlats redan i presentationskedet" - "Man borde beakta mera även andra alternativ än att begrava. Duger avfallet inte till någon annan nyttoanvändning" - "någon kunde ha berättat även för nackdelarna med projektet" - "berätta detaljerat om den planerade MKB-utredningen angående effekterna; hur den har gjorts / görs i praktiken? Vad har man kommit fram till? Vilka osäkerhetsfaktorer?" - "politiska beslutsfattare kunde ha fått vara på plats (åtminstone några)" - "Ta det med ett smajl - annars utmärkt" - "Informationsblad till alla hem några dagar innan" - "Lite längre inledningsanföranden" - "oftare borde de ha arrangerat - redan tidigare tillställningar i samma stil. De barnsliga djurreklamen skall skippas!!" - "Visa bilder från olyckan i Tjernopiil." - "effektivare marknadsföring bl.a. för ungdomar" - "genom att koncentrera sig på problematiken med kärnavfallet, inte på de befintliga anläggningarna" - "alla nackdelar får inte bokföras dubbelt. nackdelarna t.ex. med rött, så att det komiska i det hela skulle ha kommit fram" - "publiken sist och slutligen rätt passiv, endast motståndarna var aktiva. ordföranden kunde kanske ha 'provoserat' (i positiv mening) mera fram synpunkter" - "Det var bra så här" - "det finns inga alternativ"

DET FÖRSTA MÖTET FÖR ALLMÄNHETEN

LOVISA	
<p>Vad lyckades bra på mötena?</p> <ul style="list-style-type: none"> - "Ordföranden ledde mötet på ett bra sätt och lyckades avstyra personliga angrepp" - "Ordföranden och medhjälparna var sakliga och fungerade sakligt vid mötet" - "Ordföranden var bra." - "Alla fick komma fram med sin åsikt." - "Väggaviserna." - "Allmänheten fick komma fram med sin åsikt." - "Tidtabellen för diskussionsarbetsgruppen har nog varit bra." - "Ett inledningsanförande var hälften för långt och där kunde man ha använt mikrofon." - "Att man fick fram olika åsikter och idéer." - "Att få se att alla inte är för kämkraft." - "Bra mötesförlopp." - "Bläddertavlan var en fungerande metod." - "Man fick tillfälle att träffa aktivister som motsätter sig placandet av atomavfall i bergsgrunden i Lovisa." - "Aktiviteten hos befolkningen på regionen hade kartlagt väl i förväg. Även en så här liten sal räckte väl till för att läsa upp domen." 	<p>Hur kunde man förbättra sådana här diskussionsmöten?</p> <ul style="list-style-type: none"> - "Tillställningen var rätt okej." - "Posiva-representanternas inledningsanförande var långsam, trist, sövande osv." - "Ordföranden kunde vara strängare och inläggen borde hållas inom den överenskomna linjen." - "Ett mer provocerande inledningsanförande såväl för som emot. Att upprepa fakta siktar sig enbart på att upprätthålla och förstärka det befintliga." - "Såväl här som på andra tillställningar flera frågare och experter." - "Mer objektiv översättning till finska och svenska, t.ex. simultantolkning - för det borde det finnas pengar när det gäller en så här viktig fråga." - "Bättre ljudåtergivning - mycket blev ohörd." - "Posivas inledare gjorde sitt bästa med att på sitt sövande sätt försöka hypnotisera åhörarna till sömn."

ÄÄNEKOSKI	
<p>Vad lyckades bra på mötena?</p> <ul style="list-style-type: none"> - "arrangemangen bra" - "arrangörernas saklighet" - "ordföranden agerade objektivt och bra" - "andan" - "ledig stämning" - "objektivt ordförandeskap. Alla fick komma fram med sin åsikt" - "ordet hördes, alla fick tillfälle att kommentera" 	<p>Hur kunde man förbättra sådana här diskussionsmöten?</p> <ul style="list-style-type: none"> - "mera publik" - "flera möten" - "jag vet inte" - "Posiva som arrangör fick i vilket fall som helst för mycket tid att göra reklam för sig självt. (broschyrena, inledningen m.m.) Kanske man i fortsättningen kommer att beakta även andra organisationer/föreningar som på orten fungerar inom ramen för frågan" - "mera folk kunde det ha varit" - "diskussionen kunde ha avgränsats för olika teman: hälsa, säkerhet, natur, vad gör man i vilket fall som helst när det gäller saken i fråga" - "jag tycker att tillställningen var okej" - "ordförandens röst kunde ha hörts bättre"

KUHMO	
<p>Vad lyckades bra på mötena?</p> <ul style="list-style-type: none"> - "Att ordet var fritt" - "Att man fick tala tillräckligt" - "Övriga mycket folk" - "En bra tillställning" - "Ordföranden var saklig. Alla fick komma fram med sin åsikt om frågan" - "Sakligt ordförandeskap. Även inledningsanföranden var sakliga" - "Alla fick fritt komma fram med sin åsikt" - "Tillställningen i sin helhet var lyckad" - "Sättet på vilket tillställningen genomfördes" 	<p>Hur kunde man förbättra sådana här diskussionsmöten?</p> <ul style="list-style-type: none"> - "Paneldiskussion??" - "Ljudåtergivningen? Ekade för mycket, tidvis förstod man inte vad som sades" - "Hörbarheten var svag" - "Hörbarheten var usel. Mickar till dem som har ordet. Det ekade mycket i salen" - "Varje gång är det den som betalar som får mera tyngd bakom sin åsikt - dess värre" - "En objektiv expert skulle ha behövts" - "Representanterna för skrotvaruörelsen fick alltför mycket sin röst hörd."

MÖTEN FÖR DISKUSSIONSARBETSGRUPPERNA

EURAÄMINNE

Vad lyckades bra på mötena?

- "man lyssnade opartiskt vad alla hade att säga"
- "enligt mitt tycke den öppna och sakliga behandlingen av frågorna"
- "tillställningen hölls bra under kontroll, ordföranden höll sig ovanom åsikterna (försökte och) även lyckades få diskussion till stånd."
- "gruppstorleken var tillräckligt liten (trots att det i och för sig hade varit bra om flera intresserade hade varit på plats)"
- "resultaten samlades in och presenterades i disponibel form"
- "lugn takt, i saklig ordning"
- "deltagarna beaktades"
- "mötesledaren var saklig"
- "man lyssnade på alla"
- "diskussionens standard/inläggen hölls relativt bra i sak"
- "ledig och trygg atmosfär"
- "folk vågade säga / fråga om sådant som sysselsätter deras tankar."
- "inläggen togs på allvar"
- "man fick en känsla av att varje inlägg var viktigt"
- "man fick tala och komma fram med sin åsikt. Alla lyssnade och uppskattade andras åsikter. Det var bra när man visste att man kunde påverka. Alla talade som bara ville. Posiva tog kontakt med folk och såg sig själv inte som en herrklubb som vet allting bäst"
- "den diskuterande andan. öppet övervägande. Det neutrala ordförandeskapet. Under Posivas ledning hade det knappt varit möjligt att nå denna stämning. Så till vida mänskligt står vi alla på vår arbetsgivares sida"
- "möten gav mera information till deltagarna och förbättrade avsevärt deras uppfattningar om saken. Jag tror att de kommer att förmedla informationen vidare till många andra"
- "att man riktade en inkallelse till föreningar som valde en representant"
- "att man på ett mångsidigt sätt behandlade frågorna, allas åsikter kom fram på ett bra sätt"
- "tillräckligt med sakkunskap på plats för att ta hand om diskussionen kring frågan"

Hur kunde man förbättra sådana här diskussionsmöten?

- "flera deltagare borde lockas"
- "åtminstone mina egna basuppgifter var ytterst bristfälliga. Ytterligare information skulle hjälpa till att koncentrera sig på det väsentliga (det här beror på en själv, det finns säkert information att tillgå"
- "möjligheten till skriftlig feedback kunde ge flera åsikter redan under sessionen"
- "utredningar av fakta som redan är kända borde om möjligt fås i en form som passar alla deltagare"
- "provokation i lämplig grad skulle ha gett livigare diskussion"
- "det är representanten som bär ansvaret att dela informationen till deltagarnas intressentgrupper / föreningar"
- "medierna på plats!"
- "pressen / radiomeddelanden från tillställningarna - även deras utbud hittills"
- "det saknades publicitet kring frågan (det gäller ju att ta hand om ett världsomfattande problem)"
- "hade man fått med mera gång hade man fått möjlighet till en mångsidigare diskussion"
- "sist och slutligen fick man inte så mycket information på möten men man fick komma fram med synpunkter. Var det Posivafolket som fick mer information än vi? Inte illa det heller."
- "kanske genom att skicka en skriftlig informationsnutt till gänget om projektets innehåll (och strålningens) väsen till exempel med inkallelsen. på det här viset hade man kunnat sätta och orientera sig in i frågan i förväg"
- "genom att få mera folk på plats, men visserligen är det också sant att ingen kan tvingas att delta"
- "nkligare deltagande (2 pers./fören?) (inte över 50)"
- "kommunens representanter på plats"
- "kanske mera information om situationen på andra områden"

MÖTEN FÖR DISKUSSIONSARBETSGRUPPERNA

LOVISA	
<p>Vad lyckades bra på mötena?</p> <ul style="list-style-type: none"> - "professionella ordföranden" - "bra förklarar vad är diskussionens strävan och mål" - "aktiva deltagare" - "öppenhet!!!" - "allas åsikter togs i beaktande!!!" - "vardera möten bra ledda" - "tydliga presentationer och sakkunskapen om ämnet bra" - "informationen om MKB processens fortsatta metoder var välkommen" - "det va bra och nödvändigt att utreda vikten av effekterna i fråga om Lovisa" - "alla fick den åsikt sakt men för lite deltagare!" - "öppenhet, frihet till att uttrycka åsikter, alla tas på allvar" - "åsikterna definierades på ett bra sätt" - "Längden på inlägg begränsades inte vilket var bra" - "att åskådlig göra vad som kommit fram" - "ordförandes -- vid icke önskvärda inslag" 	<p>Hur kunde man förbättra sådana här diskussionsmöten?</p> <ul style="list-style-type: none"> - "mera och större deltagande" - "arbetet i små grupper är svårt, diskussionen på personlig nivå" - "pausgymnastik!" - "mera information om möten, friare deltagande i sådana här möten" - "förvånansvärt hur få deltagare, kanske Posiva inte borde vara på plats. I det här skedet får man en känsla av att Posiva övervakar såsom storebror. Beklagat. Min åsikt är inte enbart personlig" - "med mera deltagare blir flera åsikter något slags --- för allmänna människor som inte är så aktiva" - "vid det andra mötet fanns för få deltagare" - "bord för deltagarna" - "en trivsammare ---, annars bra!"

ÄÄNEKOSKI	
<p>Vad lyckades bra på mötena?</p> <ul style="list-style-type: none"> - "bra tillställning" - "Opartiskhet" - "Åsiktsutbytet och en viss slags öppenhet. Vi satt inte i pulpeten" - "Åsikterna varierade, det uppstod diskussion. På bladdertavlan såg man med det samma resultatet från arbetet" - "att de olika åsikterna beaktades" 	<p>Hur kunde man förbättra sådana här diskussionsmöten?</p> <ul style="list-style-type: none"> - "Var finns folk" - "materialet om branschen kunde ha tagits med i bildform" - "Förhandsinformation om de frågor som skulle behandlas"

KUHMO	
<p>Vad lyckades bra på mötena?</p> <ul style="list-style-type: none"> - "Ordförandens agerande berömvärt" - "Olika alternativ angående olägenheterna, fördelarna och effekterna av byggnadsskedet kom fram" - "Aktivitet, olika åsikter" - "Mötesarrangemang, det sakliga genomförandet av mötet" - "Öppenhet, neutralitet" - "Arrangemang" - "Mötesarrangemang" - "Tekniken att genomföra möten med. Bra ordförande!" - "Ord.för. bra" - "Olika ställningstaganden kom lugnt fram" 	<p>Hur kunde man förbättra sådana här diskussionsmöten?</p> <ul style="list-style-type: none"> - "Sammankallandet var mycket förbryllande? Förändringar där!" - "Nå ja. Sammandrag från föregående möten skall delas skriftligt ut till deltagarna" - "Att begränsa inlägg från högljudda rörelser" - "Jag vet inte" - "Med beaktande av att beslutet är så svårt är det svårt att göra det bättre" - "Sammankallandet (diskussionsgruppens)" - "Med hänsyn till tid kunde man ha varit litet mer flexibel. Tiden får inte ta slut" - "Bättre bulla"

DET ANDRA MÖTET FÖR ALLMÄNHETEN

EURAJOKI	
<p>Vad lyckades bra på mötena?</p> <ul style="list-style-type: none"> - "det systematiska sättet att få fram människornas rädslor, orosmoment och fördomar som mål för undersökning och i diskussionen." - "tillräckligt med möjligheter reserverades tidsmässigt för diskussionen" - "diskussionen leddes på ett smidigt och uppmuntrande sätt" - "man lyssnade på åsikter" - "opartiskt ordförande" - "öppen och tydlig, ledig atmosfär" - "det lyckades att få publiken att tala" - "konferencierens förmåga att få deltagarna att komma fram med sin åsikt" - "öppen, jag fick vad jag kom efter" - "öppenheten" - "tack i vilket fall som helst" - "den diskuterande andan" - "grundligheten" 	<p>Hur kunde man förbättra sådana här diskussionsmöten?</p> <ul style="list-style-type: none"> - "min ståndpunkt är positiv" - "kanske en liten paus" - "publikens kommentarer som är totalt felaktiga borde rättas till omedelbart så att det inte uppstår missuppfattningar" - "litet mera irritation" - "inte på något sätt" - "en rättfram omröstning. Det här är inte schysst och dessutom smutsar vi ned jorden och luften för eviga tider. Till nästa möte en representant för försvarsmakten med." - "mera expertinformation"

LOVISA	
<p>Vad lyckades bra på mötena?</p> <ul style="list-style-type: none"> - "alla fick komma fram med sin åsikt" - "diskussionen var saklig och många viktiga frågor och svar" - "att resultaten bokfördes så tydligt" - "utställningen, spelreglerna var synliga" - "Koncentrerat, tupla-grejen var onödig" - "ett bra möte 30.10.97" - "informationen" - "de klargörande svaren" - "ordningen var saklig" - "man höll sig i sak" - "ordföranden och bra tolk" - "publiken hade möjlighet att komma fram med sin åsikt" - "att allt skrevs upp på båda språken" 	<p>Hur kunde man förbättra sådana här diskussionsmöten?</p> <ul style="list-style-type: none"> - "anordna på helgen" - "tvåspråkigheten är ansträngande, men det kan man inte rå för, tyvärr!" - "förlänga tillställningen" - "specialexperter kunde ha varit med" - "mera provocerande inledare skulle ge livligare diskussion" - "få mera folk till mötet" - "publiken kunde ha delats i mindre grupper så att man kunde ha fört en bättre diskussion"

DET ANDRA MÖTET FÖR ALLMÄNHETEN

ÄÄNEKOSKI	
<p>Vad lyckades bra på mötena?</p> <ul style="list-style-type: none"> - "Ordförandens saklighet, kunskaper, uppträdande; T.ex. förhållningssättet till aggressiva inlägg. De tydliga och exakta anteckningarna. Utmärkt servering" - "Den allmänna atmosfären. Saklig diskussion = frågor & svaren" - "Det funkade! Repetitionen ger resultat. Man fick verkligen en känsla av att båda ståndpunkterna kom fram på ett rättvist sätt. Alla blev hörda! Bra lugn ordförande." - "Det var sakligt att fylla i blanketten, likaså feedbacken var bra (poäng). En bra idé att utarbeta programmet tillsammans" - "Sakligheten bra att en sak togs upp åt gången" - "Sakligt, lidelsefritt" - "Som helhet relativt lyckat" - "Öppen diskussion" - "Ordförandens sakliga utredningar över frågor är mycket bra" - "Mångsidiga frågor - trots att det hoppar hit och dit" - "Ordföranden fungerade bra. Anteckningarna på bladdertavlan" - "Opartiskt" - "Bullan!! Uppenbarligen en rätt objektiv inledning från de utomstående inledarna" - "Tack för kaffet" 	<p>Hur kunde man förbättra sådana här diskussionsmöten?</p> <ul style="list-style-type: none"> - "Bättre förhandsanmälan. På något sätt få mera folk med, även ungdomar" - "Bättre Information om mötet (tidigare). Också material från motståndarrörelserna skall delas ut" - "Vi ville sitta långt bak eftersom där fanns bord: bra att skriva. Det fanns på mikrofoner. Kvällens föredragande / ordförande lät bli att använda den! Man kunde ha samlat in namn för att skicka MKB-utredningen genast när den blir färdig. tar tillbaka: de samlades! Bra!" - "En mera generell presentation av MKB-processen?" - "Mötesplatsen ett auditorium" - "Bättre information" - "Ta fram även avigsidor" - "Förhandsanmälan om mötet i tidningen litet tidigare" - "Var höll beslutsfattarna hus" - "Var fanns ungdomarna? Var fanns fullmäktige? Var fanns medborgarna?" - "Ungdomarna borde ha informerats om frågan eftersom framtiden är deras. Varför är ungdomen inte intresserad. Har informationen varit dold över detta tema." - "Den faktiska informationen saknas! Fram med fakta!" - "Man kunde ha presenterat faktisk information från undersökningarna på orter där det har funnits kärnkraftverk eller industri med kärnkraft. Rå information! Inte bara teorier."

KUHMO	
<p>Vad lyckades bra på mötena?</p> <ul style="list-style-type: none"> - "Den information som vi fick" - "Den information som finns presenterades på ett för alla förståeligt sätt och när ytterligare forskningsinformation finns att tillgå måste den delas ut till folk" - "Artigheten, att alla fick komma fram med sin åsikt men Enligt min mening presenterade man inte övriga olika alternativ för lagring av kärnavfall än att begrava djupt in i bergsgrunden, varför??" - "Tillställningen i sin helhet var bra. Strålskyddscentralens föreställning var faktiskt bra och svaren var uttömmande" - "Tydligheten i inlägg. Pausen var på plats. Experterna nödvändiga om man vill utdela pålitlig information (t.ex. strålskyddscentralen), god sakkännedom. Enkäten var intressant." - "Tillställningen hölls under kontroll, alla fick komma fram med sin åsikt. Experternas andel." - "Mångsidig och öppen diskussion om frågorna. Det bästa mötet hittills. Information presenterades även om forskningsfrågorna, samt en åskådlig presentation om hur kapseln placeras in i bergsgrunden och isoleras från grundvatten" - "Svarsinläggen från strålskyddscentralens representanter" - "Det bästa var frågan-svaret i slutet" - "Helheten" 	<p>Hur kunde man förbättra sådana här diskussionsmöten?</p> <ul style="list-style-type: none"> - "Användning av ljudåtergivningsanläggningen!" - "Visa videoband om de saker som ni har gjort videoband på, eftersom en bild berättar mer än tusen ord" - "Det vore intressant att se utredningar, till exempel med hjälp av diabolbilder (mycket information i intressant form) (i slutet presenterades visserligen stordior)" - "Ge människorna sådan information att det kan finnas även andra alternativ för lagring av kärnavfallet i Finland och inte begrava avfallet slutgiltigt i bergsgrunden. Ni hos Posiva erbjuder ju nu bara ett enda alternativ det vill säga in i bergsgrunden bara och slutgiltigt!" - "Bort med onödigt sladder" - "Tillställningen var bra"

BILAGA 4. FRÅGOR DÄR DELTAGARNA VILLE HA YTTERLIGARE UPPLYSNINGAR

I denna bilaga har vi insamlat svaren på frågan "Vilken information hade önskats mer av?" i feedbackblanketten. Svaren har bokförts ordagrant.

DET FÖRSTA ALLMÄNNA MÖTET

Euraåminne

- "Mera konkret information om projektet"
- "Slutförvarsmetoden genomgicks rätt kort" [första allmänna mötet]
- "om tidsföljden"
- "I andra länder har man gjort likadana planer och undersökningar så därför efterlyser jag mera information om dem: forskningsmetoderna, alternativen, resultaten. Forskningsresultat angående effekterna från fungerande kärnkraftverk hittills: hälsa, image, det ekonomiska (bl.a. ändringen i värdet av mark och byggnader) etc -> jämförelsepunkt för slutförvaret"
- "Mera information om riskerna"
- "Om bergsgrunden (hurdan och hur den uppför sig). Effekten på jordbruket".
- "Katastrofhoten, jordbävningarna, i Sverige vid samma breddgrader! Bergsgrunden i Euraåminne ser inte pålitlig ut med tanke på två milj. år"
- "Om jordmånens egenskaper på projektområdet"
- "om inverkningarna på naturen (växter, djur, svampar)"
- "Finns det på områden skyddade arter som anges t.ex. i naturskyddslagen eller levnadsmiljö- eller fågeldirektiven och om det finns, har detta betydelse / påverkar det projektet?"
- "Hur effekterna på organismer kan förutspås / simuleras; egentligen är det ju frågan om ett normalt byggnadsprojekt, som förstör / förändrar den ursprungliga miljön i varje fall -> är det någon mening med att granska effekterna på djuren. Ekosystemet förändras [oläsbart ord]"
- "Möjlighet till kommunala byggnadstillsynsmyndigheter att kontrollera"
- "Det finns ingen förhandsinformation om hur avfallet betar sig - detta borde beaktas i större grad. Nu blir människorna försökskaniner. Till vilket pris?"

Lovisa

- "Om allt som har med saken att göra"
- "Från början har IVO och Posiva varit inbjudade i planerna för slutförvaring. Vem har ordnat så att Diskurssi Oy har kommit med. Vem betalar dem."
- "Om attityderna att producera kärnkraft i allmänhet. Jag saknar IVO:s representant..."
- "Konkreta svar angående slutförvaring absolut inte i Lovisa!"

Äänekoski

- "Den tekniska utvecklingen"
- "Om de tekniska utredningarna överhuvudtaget"
- "Om allt det som ingen hittills vet allt (någonting) om"

Kuhmo

- "Det skadar inte med ytterligare information må saken sen vara vilken som helst"
- "I allmänhet information till människorna innan man arrangerar sådana här tillställningar människorna borde informeras om hurdan ämne det är frågan om - riskfaktorerna, strålningen och en framställning bildligt i en tydlig och förståelig presentation"

- *"Inte mera på en gång. Det behövs ännu mycket information. Men allt kan inte vara fakta"*
- *"Om den omständigheten, om inkapslingsanläggningen här kan föda fram annan industri på vår ort; och hurdan? Hurdan skolbakgrund kommer man att kräva av de anställda på anläggningen?"*
- *"En neutral expert skulle ha varit på sin plats"*
- *"Kommer anbuds förfarandet även att gälla andra länder"*

ANDRA ARBETSGRUPPSMÖTET

Euraåminne

- *"Euraåminnesborna har fått information om kärnkraft redan i tjugo år. Det är ett vanligt fenomen att man avtrubbas. -Finns det något nytt eller nyheter?"*
- *"Allmän information om egenskaperna."*
- *"För mig var MKB bekant från förut. För den som den var helt obekant från förut tror jag inte att det gick upp än."*
- *"Detaljerad information om själva utförandet av slutförvaret. Hur länge var det som uranet strålar så att det är ett hot mot hälsan?"*
- *"Om kärnavfallens strålningsrisk, - men antagligen finns det ingen som med säkerhet kan säga om den.-"*
- *"Strålningsvärden som slutförvarskapslarna ger utåt, de sannolika förändringarna i dessa värden på grund av materialets föråldrande (utmattning). Någon bakgrunds information om de undersökningar / värden som bormingarna hittills har gett. Kalkylmässiga exempel på minskningen av strålningsvärden under årens lopp. En förfrågan till den nuvarande riksdagen angående slutförvaret. Förtecknad ståndpunkt från varje riksdagsledamot samt ort."*
- *"Vilken möjlighet har den vanliga kommuninvånaren att påverka?! Har möten i varje fall ändå bara varit s.k. blå dunster? - Ett tydligare framtagande av de faktiska riskerna"*
- *"Noggrannare information borde då finnas på referatet? t.ex. behövs det bredare väg? Vad gör man med brytningsavfallet?"*

Lovisa

- *"Av strålsäkerhetscentralen gällande förhållande till andra alternativ"*
- *"Resultat från möten på andra orter"*
- *"Sammandrag om mötet hem postat"*

Äänekoski

(Inga svar)

Kuhmo

- *"Information saknas om så många frågor att det är svårt att anteckna något speciellt."*
- *"Om vad som helst men INTE från Posiva!"*
- *"Om nya metoder att eliminera kärnavfall, men de upptas inte på agendan."*
- *"Hanteringsplaner för kärnavfall i Sverige, USA och i andra länder i allmänhet."*
- *"Om noggrannare tidtabell i fråga om MKB"*

ANDRA ALLMÄNNA MÖTET

Euraåminne

- *"Lite mer, men det här var också bra."*
- *"Kan det va så att ett allmänt kärninfo i varje fall - fortfarande - sku vara till behov."*
- *"Jag vet inte om den här frågan, men tekniken och riskerna intresserar."*

- "Om hälsa och räddningsåtgärder? Ansvarsfrågorna?"
- "I Euraåminne finns ingen räddningstjänst som fungerar, inte kommunens sirener, inte brandbesiktningsmän, ingenting. MKB-kontaktmannen var 2 år sjukledig. Hur sköts kontaktfrågorna i denna kommun?"
- "Inverkan på lantbruket. EU:s inverkan (på de nationella lagarna)."
- "Det vore bra att anlita sakkännedomen från opartiska experter."
- "Hur andra länder har planerat slutförvara kärnavfallet! Vilken nytta får Euraåminne av slutförvaret!"

Lovisa

- "Sammandrag av dagens situation i folklig form preciserat."
- "Mera information om resultatet hittills."
- "Frågor rörande byggnadsskedet."
- "Ekonomi för Lovisa stad. Juridiskt ansvar."
- "Om forskningsresultatet och jämförelserna med undersökningar på andra orter."
- "Vilken betydelse har diskussionerna?"
- "Blir det flere möten där slutbevaringen på andra platser i Finland tas upp?"

Äänekoski

- "om de skadliga effekterna."
- "Om eventuella nackdelar = olägenheter. Finns det några?"
- "På mötet borde man berätta om strålningens effekter, de är det mest väsentliga i hela frågan."
- "Forskningsresultat på orter där det har funnits kärnkraftverk t.ex. i tjugo år. Effekten på
 - (a) naturen
 - (b) invånarnas hälsa
 - (c) uppvisar statistiken någon ökning i sjukdomar som förorsakas av strålningen"
- "Hur många ton ryms? Tömningen börjar år 2050 men hur länge därefter fungerar det ännu?"
- "Man kunde ha kommit med faktisk information från undersökningarna på orterna där det har funnits kärnkraftverk eller industri med kärnkraft. Rå information! Inte bara teorier."
- "Om erfarenheterna från andra slutförvarsorter världen omkring."
- "Kärnavfallsverksamheten i allmänhet i världen."
- "Det behövs bakgrundsinformation (broschyrer?) om kärnavfallets inkapsling och transportrisker!"
- "Hur korrigerar man bilden på en kärngravsort/stad t.ex. i fråga om turismen. Det vill säga människornas attityd borde förändras och all rädsla elimineras fullständigt och på ett övertygande sätt."
- "Posivas sträckbänk för och emot."
- "Någon gång i de här skedet tidtabellen för själva Kivetty."

Kuhmo

- "Ge människorna sådan information att det kan finnas även andra alternativ till att lagra kärnavfallet i Finland och inte begrava det slutgiltigt i berget. Nu stirrar ju ni vid Posiva enbart på ett enda alternativ det vill säga in i berget och slutgiltigt!"
- "Mera exakta forskningsrön?!"
- "Sysselsättnings- och ekonomiska frågor, ur slutförvarsortens synvinkel."

BILAGA 5. UTVÄRDERINGSBLANKETTEN ANGÅENDE EFFEKTERNAS BETYDELSE

(1. sidan)

Vad anser du, hur viktigt är det att utreda följande konsekvenser?
Var vänlig och sätt kryss för den rutan, som motsvarar din åsikt.

Enligt min mening, är det... att utreda följande konsekvenser

	mycket viktigt	ganska viktigt	oviktigt	vet inte
1. Hälsopåverkningar under byggnads- och drifttiden [inte strålningens påverkan] (t.ex. bergbrytning och behandling av stenkross, olyckor, trafik, buller, luftförorening,...)	☐	☐	☐	☐
2. Påverkningar på naturen under byggnads- och drifttiden (t.ex. behandling av stenkross, buller, grundvatten, vägbyggnad, luftförorening, djur- och växtliv,...)	☐	☐	☐	☐
3. Strålningens påverkan i normaltillstånd, när använt bränsle transporteras eller behandlas (t.ex. påverkningar på anläggningens aställda,...)	☐	☐	☐	☐
4. Strålningsrisker beträffande transporterings- olyckor (t.ex. mänskliga misstag, sabotage,...)	☐	☐	☐	☐
5. Strålningsrisker på grund av olyckor under inkapslingen (t.ex. mänskliga misstag, sabotage, krig, natur- katastrofer,...)	☐	☐	☐	☐
6. Strålningsrisker efter förslutningen (t.ex. jordskorpas rörelser, vattenföring, krig, sabotage, sjöhävning på kustområden, kapslarnas hållbarhet,...)	☐	☐	☐	☐
7. Rädslan och otrygghet (t.ex. rädslan för olyckor, ansvar för framtida generationer, strålningens "lömskhet",...)	☐	☐	☐	☐
8. Påverkning på atmosfären på orten (t.ex. tvister, tudelning,...)	☐	☐	☐	☐
9. Påverkning på värden (t. ex. nonchalans, ansvar, betoning av ekonomiska skäl,...)	☐	☐	☐	☐

(2. sidan)

Enligt min mening, är det... att utreda följande konsekvenser

	mycket viktigt	ganska viktigt	oviktigt	vet inte
10. Påverkning på kommunens och landskapets image (t.ex. hur känd är kommunen, hurdan är kommunens image beträffande naturens tillstånd, ansvarskänslan,...)	☐	☐	☐	☐
11. Påverkningar på näringslivet (t.ex. transport, turismen, tillverkning av maskiner och anläggningar, jordbruk,...)	☐	☐	☐	☐
12. Påverkningar på sysselsättningen (t.ex. under byggnads- och drifttiden samt efter förslutningen, beträffande olika yrkesgrupper, påverkningar i och utanför kommunen,...)	☐	☐	☐	☐
13. Påverkningar på kommunens inkomster (t.ex. skatteinkomster,...)	☐	☐	☐	☐
14. Påverkningar på fastighets- och markvärden (t.ex. affärs- och fritidsfastigheter,...)	☐	☐	☐	☐
15. Påverkningar på "den ekonomiska atmosfären" (t.ex. villighet att investera, ekonomiska förväntningar, tro på kommunens förmåga att fatta beslut, som företag kan dra nytta av,...)	☐	☐	☐	☐
16. Ekonomisk belastning för kommunen och andra offentliga organisationer (t.ex. vägbyggnad, social- och hälsosektoren, befolkningsskydd,...)	☐	☐	☐	☐
17. Påverkningar på befolkningsstrukturen (t.ex. inflyttning och bortflyttning, vem flyttar, språkfrågan, utbildningsbakgrund,...)	☐	☐	☐	☐
Någon annan påverkning, vilken?	☐	☐	☐	☐

TACK!